

LAPPEENRANNAN TEKNILLINEN YLIOPISTO

LUT School of Energy Systems

Ympäristötekniikan koulutusohjelma

Kandidaatintyö

**YMPÄRISTÖDIPLOMIN KÄYTTÖÖNOTTO
LAPPEENRANNAN SEURAKUNTA YHTYMÄSSÄ**

**The implementation of the environmental diploma in
Lappeenranta parish union**

Työn tarkastaja: Professori, KTT Lassi Linnanen

Työn ohjaaja: Nuorempi tutkija, DI Katariina Koistinen

Lappeenrannassa 25.9.2018

Miina Lapila

TIIVISTELMÄ

Lappeenrannan teknillinen yliopisto
LUT School of Energy Systems
Ympäristötekniikan koulutusohjelma

Miina Lapila

Ympäristödiplomin käyttöönotto Lappeenrannan seurakuntayhtymässä

Kandidaatintyö

2018

48 sivua, 2 kuvaa ja 26 taulukkoa

Työn tarkastaja: Professori, KTT Lassi Linnanen

Työn ohjaaja: Nuorempi tutkija, DI Katariina Koistinen

Hakusanat: kirkon ympäristödiplomi, ympäristöjärjestelmä, Lappeenrannan seurakuntayhtymä

Keywords: the church's environmental diploma, environmental management system, Lappeenranta parish union

Tämän kandidaatintyön tavoitteena oli laatia Lappeenrannan seurakuntayhtymälle kirkon ympäristödiplomin käyttöönottosuunnitelma. Kirkkohallitus on laatinut kirkon ympäristödiplomia varten Kirkon ympäristödiplomin käsikirjan, jonka pohjalta ympäristödiplomin käyttöönottoa suunnitellaan. Kirkon ympäristödiplomi perustuu ISO 14001 ja EMAS - ympäristöjärjestelmiin, joihin perehdytään lyhyesti työn alussa. Lappeenrannan seurakuntayhtymän toiminnot kartoitettiin laajalla ympäristökatselmuksella, jonka pohjalta saatiin selville mitä toimenpiteitä seurakuntayhtymässä on tehtävä ennen ympäristödiplomin hakemista. Ympäristökatselmus toteutettiin haastattelemalla seurakuntayhtymän työntekijöitä ja vieraillemalla eri toimipisteissä.

Kirkon ympäristödiplomiin kuuluu 12 osa-aluetta, joista vain neljä täyttävät ympäristödiplomin minimikriteerit Lappeenrannan seurakuntayhtymässä. Muissa osa-alueissa on puutteita ja suurimmat ongelmat liittyvät jätehuoltoon, energiankäyttöön ja rakentamiseen sekä hautausmaiden hoitoon. Minimikriteereiden täytyminen vaatii seurakuntayhtymän johdon sitoutumista ja aitoa kiinnostusta ympäristöasioita kohtaan. Lisäksi työntekijöiden asenne toimia ympäristöystävällisemmin on tärkeässä roolissa. Työstä ja sen taulukoista ilmenee kirkon ympäristödiplomin rakenne, jota voi hyödyntää myös muiden seurakuntien tai seurakuntayhtymien ympäristödiplomin hakuprosessissa.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	5
2	YMPÄRISTÖJÄRJESTELMÄT	7
2.1	ISO 14001	7
2.2	EMAS.....	8
2.3	Kirkon ympäristödiplomi	9
3	TUTKIMUSMENETELMÄ	11
3.1	Konstrukttiivinen tutkimus.....	11
3.2	Kirkon ympäristödiplomin hakuprosessi	11
4	LAPPEENRANNAN SEURAKUNTAYHTYMÄN YMPÄRISTÖKATSELMUS ...	15
4.1	Seurakuntayhtymän toiminta ja talous	15
4.1.1	Toiminnan ja talouden minimikriteerit	15
4.1.2	Toiminnan ja talouden lisäpisteet.....	17
4.2	Ympäristökasvatus seurakuntayhtymässä.....	17
4.2.1	Ympäristökasvatuksen minimikriteerit	17
4.2.2	Ympäristökasvatuksen lisäpisteet	18
4.3	Seurakuntayhtymän jätehuolto.....	19
4.3.1	Jätehuollon minimikriteerit	19
4.3.2	Jätehuollon lisäpisteet	23
4.4	Seurakuntayhtymän siivous	23
4.4.1	Siivouksen minimikriteerit.....	24
4.4.2	Siivouksen lisäpisteet.....	25
4.5	Seurakuntayhtymän energiankäyttö ja rakentaminen	26
4.5.1	Energia ja rakentaminen – minimikriteerit.....	26
4.5.2	Energia ja rakentaminen – lisäpisteet.....	28
4.6	Seurakuntayhtymän ruokailut ja keittiöt	29
4.6.1	Ruoka ja keittiöt – minimikriteerit	29
4.6.2	Ruoka ja keittiöt – lisäpisteet	31
4.7	Seurakuntayhtymän toimistot.....	31
4.7.1	Toimistojen minimikriteerit	32
4.7.2	Toimistojen lisäpisteet	33

4.8	Hautausmaiden ja viheralueiden hoitaminen	33
4.8.1	Hautausmaiden hoidon minimikriteerit.....	34
4.8.2	Hautausmaiden hoidon lisäpisteet	35
4.9	Seurakuntayhtymän leiri- ja kurssikeskukset.....	36
4.9.1	Leirikeskusten toiminnan minimikriteerit	37
4.9.2	Leirikeskusten toiminnan lisäpisteet	38
4.10	Seurakuntayhtymän metsät.....	38
4.10.1	Metsänhoidon minimikriteerit.....	39
4.10.2	Metsänhoidon lisäpisteet	39
4.11	Seurakuntayhtymän toimintojen liikenne	40
4.11.1	Liikenteen minimikriteerit	40
4.11.2	Liikenteen lisäpisteet.....	42
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	44
6	YHEENVETO	45
	LÄHTEET	46

1 JOHDANTO

Ympäristöasiat ovat esillä aivan eri tavalla nykypäivänä kuin vaikkapa parikymmentä vuotta sitten. Ihmisiä kannustetaan kierrättämään ja suosimaan joukkoliikennettä yksityisautoilun sijaan. Yhä useammassa yrityksissä on ympäristöjohtamista, ja ympäristövastuu on nykyään entistä suuremmassa roolissa. Yrityksen vastuullisen toiminnan tuntomerkkejä ovat toimintansa ympäristövaikutusten tunnistaminen, lainsäädännön noudattaminen, muutostarpeiden tunnistaminen ja toimintansa jatkuva kehittäminen (Elinkeinoelämän keskusliitto, 2018). Kuluttajat arvostavat ympäristöasioiden huomioimista, joten yrityksen ympäristöajattelu parantaa yrityksen kilpailukykyä.

Yritysten ympäristöasioiden hallitsemista varten on kehitetty ympäristöjärjestelmiä. Ympäristöjärjestelmän avulla yrityksellä on yksiselitteiset keinot parantaa ympäristöasioiden hallintaa ja ympäristönsuojelutoimien tuloksellisuutta. Ympäristöjärjestelmässä on keskeistä tunnistaa toimintojen ja palveluiden ympäristövaikutukset sekä ylläpitää hyviä ympäristökäytäntöjä. Näin yritys parantaa ympäristöriskien hallintaa ja lisää mm. kustannustehokkuutta tehostamalla esimerkiksi energiankäyttöä. Ympäristöjärjestelmän mukainen toiminta takaa myös yritykselle ympäristölainsäädännön vaatimusten noudattamisen ja auttaa ennakoimaan muutoksissa. (SFS ry, 2015.)

Seurakunnat ovat tunnistanee toimintansa ympäristöhaasteet, joita esiintyy eri toiminta-alueilla, kuten kiinteistönhoidossa, jätehuollossa sekä liikkumisessa ja liikenteessä. Ympäristöhaasteisiin on vastattu kehittämällä seurakuntien oma ympäristöjärjestelmä, kirkon ympäristödiplomi. Kirkon ympäristödiplomi on Kirkkohallituksen myöntämä todistus seurakunnalle ja sen voi saada, kun seurakunta ottaa käyttöönsä kirkon toimintoja varten laaditun ympäristöjärjestelmän ja täyttää sen kriteerit. Kirkon ympäristödiplomi on käytössä jo lähes kaikilla suurimmilla seurakunnilla ja seurakuntayhtymillä. Esimerkiksi Helsinki, Vantaa, Espoo, Turku, Tampere ja Rovaniemi ovat täyttäneet ympäristöjärjestelmän kriteerit ja saaneet tunnustukseksi ympäristödiplomin. (Kirkkohallitus, 2012, 8, 11, 12.)

Tässä kandidaatintyössä tehdään toimintasuunnitelma Lappeenrannan seurakuntayhtymälle kirkon ympäristödiplomin käyttöönottoa varten. Tavoitteena on selvittää, mitä ympäristödiplomin käyttöönotto vaatii ja mitä toimenpiteitä seurakuntayhtymän on tehtävä ennen ympäristödiplomin hakemista. Tutkimus toteutetaan haastatteleamalla seurakuntayhtymän henkilökuntaa ja keräämällä siten tarvittavia tietoja ympäristöasioiden hoitamisesta. Tar-

koituksena on, että valmis työ antaa seurakuntayhtymälle tarkat ohjeet, joiden avulla se voi käynnistää ympäristödiplomin hakuprosessin.

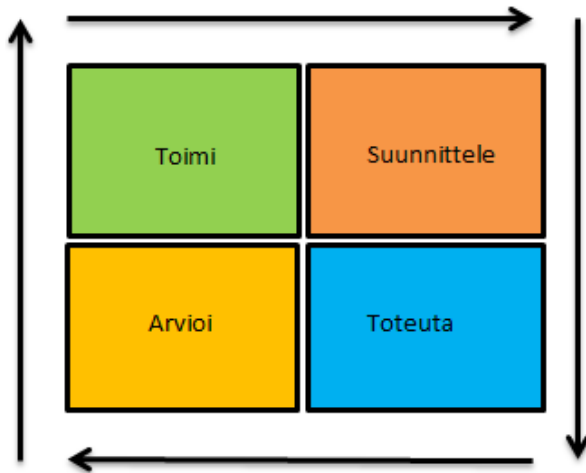
2 YMPÄRISTÖJÄRJESTELMÄT

Nykypäivänä on paljon erilaisia ympäristöjärjestelmiä. Ympäristöjärjestelmät voivat olla kansainvälisiä tai kansallisia. Järjestelmät saattavat soveltua eri aloille, mutta on olemassa myös tietyille organisaatioille ja toimialoille suunniteltuja ympäristöjärjestelmiä. Tässä luvussa käsitellään kansainvälisiä ympäristöjärjestelmiä ISO 14001 ja EMAS. Kirkon ympäristödiplomi perustuu näihin kahteen järjestelmään. Lisäksi luvussa käsitellään kirkon ympäristödiplomia ja Lappeenrannan seurakuntayhtymän rakenne.

2.1 ISO 14001

Kansainvälisen standardoimisliiton ISO 14001 -standardi on maailman tunnetuin ympäristöjärjestelmämalli, joka kuuluu ISO 14000 -sarjan standardeihin. ISO 14001 -standardia voidaan soveltaa erikokoisiin ja erityyppisiin organisaatioihin julkisella sekä yksityisellä sektorilla. Standardi tarjoaa yritykselle viitekehyksen ympäristönsuojeluun ja muuttuviin olosuhteisiin reagoimiseen niin, että tasapaino säilyy yhteiskunnan ja talouteen liittyvien tarpeiden välillä. Standardin tavoitteena on antaa organisaatioiden johtamiseen selkeä ympäristöjärjestelmämalli, jonka avulla organisaatio voi menestyä pitkällä aikavälillä tarkasteltuna sekä panostaa toiminnassaan kestäväan kehitykseen. Järjestelmän avulla yritys viestii asiakkaille sekä sidosryhmille olevansa vastuullinen ympäristöasioiden suhteen. (SFS ry, 2015; SFS-EN ISO 14001, 2015, 5.)

ISO 14001 -standardista julkaistiin uudistettu versio syksyllä 2015. Standardin perusrakenne pysyivät ennallaan, mutta uudistuksessa pyrittiin vastaamaan lisääntyviin ympäristöhaasteisiin, yhteiskunnan odotuksiin sekä standardin käyttäjäkunnan tarpeisiin. Standardin perusrakenne on niin kutsuttu PDCA-malli (plan, do, check, act = suunnittele, toteuta, arvioi, toimi). Mallin tarkoituksena on pyrkiä jatkuvaan toiminnan parantamiseen. Ensin suunnitellaan eli asetetaan ympäristötavoitteet ja luodaan toimintatavat tulosten saavuttamiseksi. Tämän jälkeen toteutetaan eli otetaan suunnitellut toimintatavat käyttöön. Sitten arvioidaan eli seurataan toimintatapoja ja tavoitteiden saavuttamista, jonka jälkeen ryhdytään toimiin ylläpitääkseen jatkuvaa parantamista. (SFS ry, 2015; SFS-EN ISO 14001, 2015, 6.) Kuvassa 1 on esitetty ISO 14001 -standardin mukainen jatkuvan toiminnan parantamisen malli.

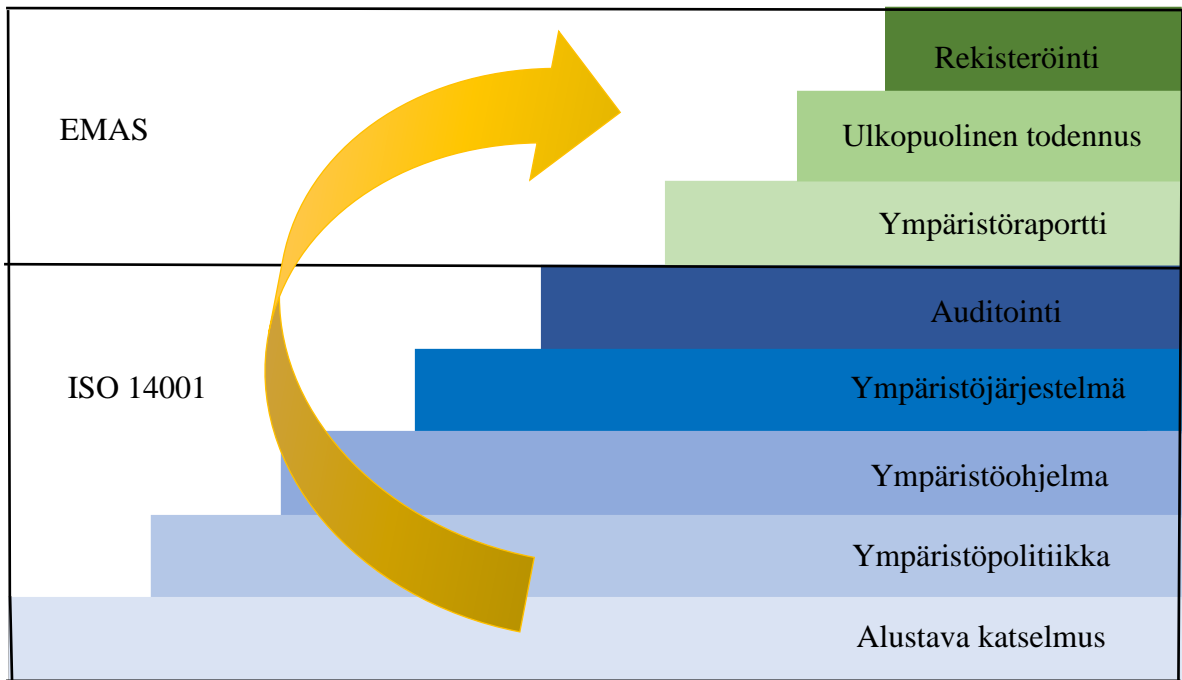
Kuva 1. ISO 14001 -standardin perusrakenne (Metropolia, 2017).

2.2 EMAS

EMAS (the Eco-Management and Audit Scheme) on vapaaehtoinen ympäristöjärjestelmä, joka on tarkoitettu kaikille organisaatiolle sekä yrityksille Euroopan unionissa ja sen ulkopuolella (European Commission, 2017, 2). Euroopan unionin ulkopuolisille organisaatioille on kuitenkin erityisiä edellytyksiä EMAS-järjestelmän käyttöönottamiseksi. EMAS-järjestelmä perustuu EU:n asetukseen (EY) N:o 1221/2009 ja se koostuu kansainvälisestä ISO 14001 -standardin mukaisesta ympäristöjärjestelmästä sekä EMAS-selonteosta eli ympäristöraportista. (Suomen ympäristökeskus, 2018.) EMAS-organisaatioilta edellytetään ympäristölainsäädännön noudattamista, sitoutumista jatkuvaan ympäristönsuojelun tason parantamiseen, avointa keskustelua sidosryhmien kanssa sekä ympäristöraportin julkaisemista (European Commission, 2017, 2).

EMAS-organisaatiot saavat käyttöönsä sertifiikaatin lisäksi EMAS-logon. Siirtyäkseen ISO 14001 -standardin mukaisesta ympäristöjärjestelmästä EMAS-järjestelmään, on yrityksen tehtävä tietyt tarkennukset ympäristöjärjestelmään esimerkiksi kiinnitettävä huomiota henkilöstön osallistumiseen ympäristöohjelman toteuttamisessa. Lisäksi organisaation on laadittava ympäristöselonteko sekä haettava rekisteröintiä EMAS-asetuksen mukaiselta toimivaltaiselta toimielimeltä. Suomessa Suomen ympäristökeskus (SYKE) vastaa organisaatioiden rekisteröinnistä EMAS-järjestelmään. (Suomen ympäristökeskus, 2018.) Kuvassa 2 on esitetty, kuinka EMAS-järjestelmä rakentuu ISO-järjestelmän pohjilta. Kuvassa nuoli kuvaa jatkuvan kehittämisen periaatetta.

Kuva 2. EMAS-järjestelmän toteuttaminen (Mukaillen: Suomen ympäristökeskus, 2018).

2.3 Kirkon ympäristödiplomi

Kirkkohallitus perusti kirkon ympäristödiplomin vuonna 2001. Uudistettu laitos ilmestyi vuonna 2005. Kolmas ja samalla tämänhetkinen järjestelmän laitos ilmestyi vuonna 2012. Uusimmassa ympäristödiplomissa on pyritty huomioimaan entistä enemmän toimia, jotka tähtäävät ilmastonmuutoksen hillitsemiseen. Sen lisäksi tarkastelun kohteena on ollut erityisesti ympäristökasvatuksen kehittäminen. (Kirkkohallitus, 2012, 9.)

Kirkon ympäristödiplomi on seurakunnille vapaaehtoinen järjestelmä. Kirkkohallitus voi myöntää diplomin seurakunnalle, joka sitoutuu kehittämään toimintaansa jatkuvasti ympäristön kannalta paremmaksi. Kirkon ympäristödiplomi muistuttaa rakenteeltaan kansainvälisiä ympäristöjärjestelmiä (ISO 14001 ja EMAS), mutta diplomin vaatimukset on sovellettu seurakuntien olosuhteisiin. Ympäristödiplomin tavoitteena on seurakunnan toiminnan, hallinnon ja taloudenpidon tehostaminen. (Kirkkohallitus, 2012, 12.) Kirkon ympäristödiplomiin kuuluu minimikriteereitä, jotka kaikkien diplomia hakevien seurakuntien on täytettävä. Lisäksi seurakunnalta edellytetään vapaaehtoisia toimia, joista saa lisäpisteitä niiden vaikuttavuuden mukaan. Lisäpisteitä voi saada enintään 500 ja niitä vaaditaan vähintään 100, jotta ympäristödiplomi voidaan myöntää seurakunnalle. (Kirkkohallitus, 2012, 27.)

Lappeenrannan seurakuntayhtymään kuuluu viisi eri seurakuntaa: Joutsenon, Lappeen, Lappeenrannan, Lauritsalan ja Sammonlahden seurakunta. Seurakunnat ovat itsenäisiä toimintansa osalta, mutta esimerkiksi henkilöstöhallintoa ja seurakuntien taloutta hoidetaan keskitetysti yhtymätasolla. (Lappeenrannan seurakunnat.) Lappeenrannan seurakuntayhtymällä ei ole ollut aiemmin käytössään kirkon ympäristödiplomia ja vuoden 2018 lopussa on tarkoitus hakea sitä ensimmäisen kerran.

3 TUTKIMUSMENETELMÄ

Tässä luvussa esitellään lyhyesti, mitä tutkimusmenetelmää työssä käytetään ja miten tutkimus toteutettiin. Lisäksi esitellään kirkon ympäristödiplomin hakuprosessia ja järjestelmän laadintaa.

3.1 Konstruktiivinen tutkimus

Tässä työssä käytetään konstruktiivista tutkimusmenetelmää, joka on yksi soveltavan tutkimuksen muoto. Liiketaloustieteen metodisessa kentässä konstruktiivinen tutkimusote asettuu normatiiviselle alueelle sisältäen teoreettisen ja empiirisen elementin. Konstruktiiviselle tutkimukselle on tyypillistä, että tietystä lähtötilanteesta pyritään saavuttamaan haluttu lopputila. Konstruktiolla kuvataan oliota, joka antaa ratkaisun johonkin täsmälliseen ongelmaan. Ongelman ratkaisun eli konstruktion tuottamisen lisäksi konstruktiiviseen tutkimukseen kuuluu olennaisesti ongelman sitominen aiempaan tietämykseen, ratkaisun uutuuden osoittaminen sekä ratkaisun toimivuuden todistaminen. (Kasanen et al., 1991, 302, 305, 317.)

Tässä kandidaatintyössä lähtötilanteena on se, että Lappeenrannan seurakuntayhtymällä ei ole kirkon ympäristödiplomia ja lopputilanteen tavoitteena, että seurakuntayhtymä saisi kirkon ympäristödiplomin tunnustukseksi ympäristöasioiden huomioimisesta toiminnassaan. Tavoitteeseen pyritään pääsemään siten, että nykyiset toiminnot kartoitetaan ja verrataan niitä diplomin asettamiin vaatimuksiin. Epäkohdat pyritään parantamaan ja täyttämään diplomin vaatimukset.

3.2 Kirkon ympäristödiplomin hakuprosessi

Tässä työssä käydään läpi yksitellen kaikki kirkon ympäristödiplomissa huomioitavat osa-alueet, jotka määräytyvät Kirkon ympäristödiplomin käsikirjan (2012) mukaisesti. Taulukossa 1 on esitetty ympäristödiplomin osa-alueet.

Taulukko 1. Kirkon ympäristödiplomin osa-alueet (Kirkkohallitus 2012, 5-7).

Osa-alue
3 Ympäristödiplomin hakuprosessi ja järjestelmän laadinta
4 Toiminta ja talous
5 Ympäristökasvatus
6 Jätehuolto
7 Siivous
8 Energia ja rakentaminen
9 Ruoka ja keittiöt
10 Toimistot
11 Hautausmaat ja viheralueet
12 Leiri- ja kurssikeskukset
13 Metsät
14 Liikenne

Kirkon ympäristödiplomin käsikirjan (2012) mukaan kahdessa ensimmäisessä luvussa käsitellään yleisesti kirkon ympäristödiplomia sekä siihen liittyvää teologiaa. Luvut 3-14 keskittyvät seurakuntien eri osa-alueiden toimintatapojen kartoittamiseen. Ympäristödiplomin luvussa 3 käsitellään ympäristödiplomin hakuprosessia ja järjestelmän laadintaa. Taulukossa 2 on esitetty kyseisen luvun minimikriteerit ja niiden toteutuminen Lappeenrannan seurakuntayhtymässä.

Taulukko 2. Kirkon ympäristödiplomi – Osan 3 minimikriteerit (Kirkkohallitus, 2012, 18).

Osa	Toteutuminen
3 Ympäristödiplomin hakuprosessi ja järjestelmän laadinta	
3.1 Ympäristödiplomia valmisteleva työryhmä	OK
3.2 Sisäinen ympäristökatselmus	OK
3.3 Ympäristöohjelma	EI
3.4 Seuranta	OK
3.5 Johdon sitoutuminen	OK
3.6 Ympäristövastaavan ja -työryhmän nimittäminen	EI
3.7 Henkilöstön koulutus	OK
3.8 Pisteet ja tarkastustaulukko	OK, 165 pistettä
3.9 Auditointi	OK, tilataan syksyllä
3.10 Diplomin uusiminen	OK, ei koske 1. hakukertaa

Ympäristödiplomia valmisteleva työryhmä valittiin, kun seurakuntayhtymä teki päätöksen hakea kirkon ympäristödiplomia (3.1). Ympäristötyöryhmään kuuluvat Kari Virtanen (talousjohtaja), Jukka Nikunen (hautaus toimi), Teijo Kankkunen (kiinteistö toimi), Juha Ek-

lund (jumalanpalveluselämä), Kirsi Hyvönen (leirikeskukset) ja Piia Veikkanen (siivoustoimi). Lisäksi tulee nimetä vielä koko seurakuntayhtymän ympäristövastaava (3.6).

Sisäinen ympäristökatselmus toteutettiin haastattelemalla eri tehtäväalueiden ympäristövastaavia ja vierailemalla seurakuntayhtymän eri toimipisteissä (3.2). Haastatteluiden pohjalta kirjoitettiin osa-alueittain ympäristökatselmus, jonka perusteella laaditaan seurakuntayhtymän ympäristöohjelma (3.3). Ohjelman pitää sisältää seurakuntayhtymän ympäristötavoitteet, tavoitteiden aikataulu ja vastuuhenkilöt. (Kirkkohallitus, 2012, 23.)

Ympäristöohjelmaan listattuja tavoitteita seurataan ympäristöindikaattoreiden avulla (3.4). Ympäristöindikaattoreiksi valittiin sähkön, lämmön ja veden kulutuksen seuranta. Ympäristöohjelman toteuttamisesta raportoidaan seurakuntayhtymän vuosittaisessa toimintakertomuksessa. Raportteihin täytyy liittää seurakunnan energiankulutusraportit.

Seurakuntayhtymän viestintävastaava laittoi tiedotteen ympäristödiplomin hakuprosessin alkamisesta seurakuntayhtymän omille www-sivuille, intraan sekä medialle. Ympäristödiplomista tiedotetaan koko seurakunnalle ja näin varmistetaan johdon ja työntekijöiden sitoutuminen ympäristötavoitteiden saavuttamiseen (3.5). (Fabritius, 2018.) Ympäristöohjelma on tarkoitus lähettää kirkkoneuvoston hyväksyttäväksi vuoden 2018 loppuun mennessä. Kun kirkkoneuvosto on hyväksynyt ympäristöohjelman, se lähettää ympäristöohjelman tiedoksi kirkkovaltuustolle. Kirkkovaltuusto sitoutuu tavoitteisiin, kun se hyväksyy keskeiset ympäristötavoitteet toiminta- ja taloussuunnitelmassaan. (Kirkkohallitus, 2012, 25.)

Ympäristökatsauksen ja -ohjelman valmistumisen ja vahvistumisen jälkeen sekä ympäristödiplomin myöntämisen jälkeen, asiasta tiedotetaan myös seurakunnalle. Tarkoituksena on myös järjestää syksyllä henkilöstöpäivä, jossa yhtenä aiheena on ympäristödiplomi ja ympäristöasiat yleisesti (3.7).

Seurakuntayhtymän toimintojen auditointi tuotti 165 pistettä. Pisteiden perustelut löytyvät laajemmin tämän työn kappaleista. Auditointi on tarkoitus suorittaa vuoden 2018 loppupuolella (3.9). Auditointia on hyvä olla yhteydessä noin kuukautta ennen kuin auditointi halutaan suoritettavan ja sopia auditointipäivän ohjelmasta. Lappeenrannan seurakuntayhtymällä ei ole ollut aiemmin kirkon ympäristödiplomia eli diplomia haetaan ensimmäisen kerran (3.10). Ympäristödiplomi on voimassa myöntämivuoden loppuun ja siitä seuraavat neljä kalenterivuotta. (Kirkkohallitus, 2012, 28, 29.)

Taulukossa 3 on esitetty ympäristödiplomin laadinta- ja hakuprosessista mahdollisesti saatavat lisäpisteet ja niiden sisältö Lappeenrannan seurakuntayhtymässä.

Taulukko 3. Kirkon ympäristödiplomi – Osan 3 lisäpisteet (Kirkkohallitus, 2012, 18; Fabritius, 2018).

Osa	Sisältö
3 Ympäristödiplomin hakuprosessi ja järjestelmän laadinta	
3.11 Tehtäväalueiden ympäristövastaavat	Hautausmaat: Jukka Nikunen Jumalanpalveluselämä: Juha Eklund Kiinteistöt: Teijo Kankkunen Leirikeskukset ja keittiöt: Kirsi Hyvönen Siivous ja keittiöt: Piia Veikkanen Talous: Kari Virtanen
3.12 Lisäkoulutus	Suunnitelmissa ei ole lisäkoulutusta.
3.13 Viestintä	Ympäristödiplomin hakuprosessista on viestitty paikallismedialle, seurakuntayhtymän intraan, nettisivuille ja Seurakuntatervehdyslehteen. Jos seurakuntayhtymä saa diplomin, siitä tiedotetaan edellisten lisäksi Facebookissa ja Twitterissä.
3.14 Oma väliauditointi	Ei koske ensimmäistä hakukertaa.
3.15 Muut toimenpiteet	Ei muita toimenpiteitä.

4 LAPPEENRANNAN SEURAKUNTAYHTYMÄN YMPÄRISTÖ- KATSELMUS

Tässä luvussa käydään läpi Lappeenrannan seurakuntayhtymän toimintaa ja kuinka ympäristödiplomin eri osa-alueiden vaatimukset toteutuvat seurakuntayhtymässä. Taulukoissa esitetyt otsikot ja numerointi ovat Kirkon ympäristödiplomin käsikirjan (2012) mukaisia.

4.1 Seurakuntayhtymän toiminta ja talous

Kirkon ympäristödiplomin luvussa 4 käsitellään seurakunnan toimintaa ja taloutta. Ympäristöasioita voi huomioida mm. seurakuntayhtymän hankinnoissa ja sijoittamisessa. Alla olevissa luvuissa käydään läpi tarkemmin toimintaan ja talouteen liittyviä minimikriteereitä ja lisäpisteitä.

4.1.1 Toiminnan ja talouden minimikriteerit

Ympäristödiplomin asettamat minimikriteerit toteutuvat toiminnan ja talouden osalta tällä hetkellä. Taulukossa 4 on esitetty minimikriteerit ja niiden toteutuminen Lappeenrannan seurakuntayhtymässä. Taulukon jälkeen kerrotaan enemmän eri kohtien sisällöstä.

Taulukko 4. Kirkon ympäristödiplomi – Osan 4 minimikriteerit (Kirkkohallitus, 2012, 35; Virtanen, 2018b).

Osa	Toteutuminen
4 Talous	
4.1 Toiminta- ja taloussuunnitelma	OK
4.2 Hankinnat	OK
4.3 Vastuullinen sijoittaminen	OK
4.4 Hiililaskuri	OK

Vuoden 2018 toiminta- ja taloussuunnitelmassa ei ole kerrottu ympäristötavoitteiden laatimisesta. Ympäristöasiat mainitaan yhtenä toiminnan painopisteenä vuoden 2019 toiminta- ja taloussuunnitelmassa (4.1). Kun tavoite on toiminta- ja taloussuunnitelmassa, niin raportointi tapahtuu automaattisesti tilinpäätöksen yhteydessä. Seurakuntayhtymän tuloslaskelma osoittaa, että ostot tilikauden aikana ovat vähentyneet viime vuosina (Virtanen, 2017, 54). Lisäksi seurakuntayhtymän omissa tarjouspyynnöissä selvitetään aina ympäristönäkökulma. (Virtanen, 2018b.)

Kaikki hankinta-arvon ylittävät hankinnat kilpailutetaan ja kilpailutuksessa noudatetaan hankintalain määräyksiä sekä muita olemassa olevia ohjeita (4.2). Valvontavastuu ja vas-

tuu hankintatoimesta yleensä on kuitenkin esimiehillä (Virtanen, 2017, 10-11). Lappeenrannan hankintakeskus kilpailuttaa hankinnat seurakuntayhtymälle. Hankintakeskuksen noudattamiin arvoihin kuuluu yhtenä arvona energiatehokkuus ja ympäristöystävällisyys. Muita hankintoihin liittyviä arvoja ovat tasapuolisuus ja syrjimättömyys, kokonaistaloudellisuus ja sosiaaliset kriteerit. (Etelä-Karjalan Hankintapalvelut, 2016, 4-6.)

Etelä-Karjalan maakunnallisen hankintaohjeen mukaan ehdottomana vaatimuksena hankinnoissa on huomioitava mahdollisuuksien mukaan kestävä kehitys, tuotteiden ja niiden pakkausmateriaalien ympäristövaikutukset ja -kuormitukset sekä tavaran tai rakennusmateriaalin kierrätysmahdollisuudet koko elinkaaren aikana. Tarjouspyynnöistä valitaan joko kokonaistaloudellisesti edullisin tai halvin tarjous, mutta valintaperuste pitää ilmoittaa jo tarjouspyyntöä laatiessa. Mikäli käytetään kokonaistaloudellista edullisuutta valintakriteerinä, niin vertailuperusteet ja niiden suhteellinen painotus täytyy ilmoittaa hankintailmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa. (Etelä-Karjalan Hankintapalvelut, 2016, 7, 25, 27.)

Kilpailutusrajan alittavissa hankinnoissa noudatetaan soveltuvin osin hankintaohjeen mukaisia menettelytapoja. Näissä hankinnoissa hankintamenettelyn valinta on hankintayksikön harkinnassa, mutta usein on perusteltua noudattaa vastaavanlaisia hankintamenettelyjä kuin kilpailutusrajan ylittävissä hankinnoissa. Ympäristönäkökulma voidaan siis ottaa huomioon myös kilpailutusrajan alittavissa hankinnoissa. (Etelä-Karjalan Hankintapalvelut, 2016, 9-10.)

Seurakuntayhtymällä on pakettiauto, joka on kaikkien seurakuntien työmuotojen yhteiskäytössä. Autoa voi varata Prime-ajanvarausohjelman kautta. Seurakuntayhtymässä on vielä käytössä kertakäyttötuotteita. Tulevaisuudessa pyritään käyttämään kierrätysmateriaalista tehtyjä kertakäyttötuotteita. (Virtanen, 2018b.)

Seurakuntayhtymän kiinteistöt, metsät ja rahoitussijoitukset ovat tehty vastuullisen sijoittamisen ohjeiden mukaan (4.3). Seurakuntayhtymällä on sijoituksia Danske Bankissa, Osuuspankissa ja Handelsbankenissa, jotka kaikki ovat allekirjoittaneet YK:n vastuullisen sijoittamisen periaatteet. Seurakuntayhtymän sijoitussuunnitelmaan on liitetty vastuulliset sijoitusperiaatteet. Seurakuntayhtymä nostaa esiin myös vastuulliset kriteerit tarjouspyyntövaiheessa. (Virtanen, 2018b.)

Kirkon hiililaskuria ei ole enää päivitetty, joten diplomin saanti ei edellytä enää tämän laskurin käyttöä (4.4). Perusvaatimuksista on poistettu hiililaskurin käyttö. (Sakasti.)

4.1.2 Toiminnan ja talouden lisäpisteet

Erityisen vastuullisesta toiminnan ja talouden harjoittamisesta voi kerätä lisäpisteitä. Toiminnan ja talouden lisäpisteiden otsikot ja niiden sisältö Lappeenrannan seurakuntayhtymässä on esitetty taulukossa 5.

Taulukko 5. Kirkon ympäristödiplomi – Osan 4 lisäpisteet (Kirkkohallitus, 2012, 35; Virtanen, 2018b).

Osa	Sisältö
4 Talous	
4.5 Vastuulliset sijoitusrahastot	Erityisen vastuullisten tai kestäväen kehityksen mukaisten sijoitusten prosenttiosuutta ei ole tiedossa.
4.6 Lähetystyöhön ja kansainväliseen diakoniaan myönnettyjen varojen osuus verotuloista	Lähetystyön ja kansainvälisen diakonian avustusten osuus on noin 1,5 %:a verotuloista.
4.7 Ympäristömerkityt tuotteet	Joutsenmerkittyjä tuotteita on käytössä seurakuntayhtymän yleispuhdistusaineissa, WC-puhdistusaineissa, nestesaippuoissa, koneastianpesuaineissa, huuhtelukirkasteissa sekä leivinpapereissa. Lisäksi kopiopaperilla on Joutsenmerkki ja EU-kukka sekä taloustoimiston kopiokoneilla ja tietokoneiden näytöillä Energy Star -merkki.
4.8 Ympäristöindikaattorit	Kiinteistöjen sähkön, lämmön ja veden kulukselle on asetettu 5 %:n vuotuinen vähennystavoite.
4.9 Hiilidioksidipäästöjen vähentämissuunnitelma ja kompensointi	Seurakuntayhtymässä ei ole tehty hiilidioksidipäästöjen vähentämissuunnitelmaa.
4.10 Muut toimenpiteet	Ympäristömerkittyjen tuotteiden hankkimisesta tehdään ohjeistus.

4.2 Ympäristökasvatus seurakuntayhtymässä

Seurakunnilla on mainio mahdollisuus toimia ympäristökasvattajan roolissa. Seurakunnissa on mm. lapsi-, nuoriso- ja perhetyötä, joissa ympäristöasioita voidaan ottaa esille ja lisätä näin ihmisten tietoisuutta. Ympäristödiplomin luvussa 5 käsitellään seurakuntien ympäristökasvatusta.

4.2.1 Ympäristökasvatuksen minimikriteerit

Lappeenrannan seurakuntayhtymässä ei täytetä täysin ympäristökasvatuksen minimikriteereitä. Taulukossa 6 on listattu minimikriteerit ja niiden toteutuminen seurakuntayhtymässä.

Taulukko 6. Kirkon ympäristödiplomi – Osan 5 minimikriteerit (Kirkkohallitus, 2012, 45; Eklund, 2018).

Osa	Toteutuminen
5 Ympäristökasvatus	
5.1 Seurakunnalla on ympäristökasvatussuunnitelma	EI
5.2 Ympäristöasiat sisältyvät seurakunnan jumalanpalveluselämään	OK
5.3 Ympäristöasiat eri työmuodoissa	OK

Lappeenrannan seurakuntayhtymällä ei ole varsinaista ympäristökasvatussuunnitelmaa (5.1), mutta ympäristökasvatussuunnitelma aiotaan tehdä. Yhdistynyt kirkkoneuvosto hyväksyy ympäristökasvatussuunnitelman ja kirkkoneuvoston puheenjohtaja toimii ympäristökasvatussuunnitelman vastuuhenkilönä. Lappeenrannan seurakuntayhtymän ympäristökasvatussuunnitelman laatimisesta vastaa Juha Eklund. (Eklund, 2018.)

Ympäristöasiat ovat esillä seurakuntien vuotuisessa jumalanpalvelussuunnittelussa ja -elämässä (5.2). Lappeenrannan seurakunnat järjestävät paljon erilaisia luontokirkkoja ja -hartauksia. Kaikissa Lappeenrannan seurakunnissa vietetään luomakunnan sunnuntaita jonakin sunnuntaina touko-elokuun aikana. Luomakunnan sunnuntaita vietetään ainakin kerran, mutta mahdollisesti sitä voidaan viettää parikin kertaa seurakunnasta riippuen. (Eklund, 2018.)

Ympäristöasiat ovat esillä eri työmuodoissa aika ajoin (5.3). Ympäristökasvatus toteutuu jumalanpalveluksissa, rippikouluissa sekä koulutyössä. Niiden lisäksi ympäristökasvatusta on mm. seuraavissa työmuodoissa. Varhaisnuorisotyössä järjestetään leirejä, joissa liikutaan luonnossa, puhutaan luonnossa käyttäytymisestä ja lajittelusta. Lisäksi varhaisnuorten kerhoissa pidetään hartauksia, joiden teemat ovat välillä luontoaiheisia tai kierrättämiseen liittyviä. (Kytölä, 2018.) Lappeenrannan seurakuntien lapsityössä, virallisesti varhaiskasvatuksessa, järjestetään luontoretkiä, joissa tutustutaan luontoon ja sen eläimiin sekä opetetaan luonnon kunnioittamista. Lapsille kerrotaan luonnon vaiheista eri vuodenaikoina. Lisäksi syksyksi 2018 on perustettu yksi luontopainotteinen päiväkerho. (Toivanen, 2018.) Erityisdiakoniatyössä on retkitoimintaa. Retkiä tehdään mm. Venäjänsaareen ja retkillä on periaatteena käyttää mahdollisimman harvoin kertakäyttöastioita sekä kerätä ja tuoda roskat pois luonnosta. (Tuomikoski, 2018.)

4.2.2 Ympäristökasvatuksen lisäpisteet

Lappeenrannan seurakunnissa toteutetaan jo valmiiksi paljon erilaisia toimia ja tapahtumia, jotka kuuluvat selvästi ympäristökasvatukseen. Taulukossa 7 on esitetty ympäristökasva-

tuksen lisäpisteiden otsikot ja kerrottu, kuinka ne toteutuvat Lappeenrannan seurakuntayhtymässä.

Taulukko 7. Kirkon ympäristödiplomi – Osan 5 lisäpisteet (Kirkkohallitus, 2012, 45; Eklund, 2018).

Osa	Sisältö
5 Ympäristökasvatus	
5.4 Ympäristöaiheiset erityisjumalanpalvelukset	Venekirkko, lumikirkko, hiekkakappeli, Kauskilan kappelinmäki, Rytölän adventtihartaus, metsäkirkot, hautausmaiden ja leirien luontohartaudet.
5.5 Erilliset ympäristötapahtumat	Talkootoiminta ja eri alueiden siivoustempaukset.
5.6 Hiljaisuudelle rauhoitetut paikat	Kauskilan kappelinmäki, Ilkonsaari ja leirikeskukset.
5.7 Verkostoyhteistyö	Partiotoiminta ja Sammonlahden hulevesikosteikon avajaiset.
5.8 Ympäristökasvatuksessa on otettu käyttöön välillisen vaikuttamisen menetelmät	Seurakuntayhtymässä ei ole otettu käyttöön välillisen vaikuttamisen menetelmiä.
5.9 Muut toimenpiteet	Luonnonkukkia alttareilla, musiikkivalinnat vuodenajan ja ympäristön mukaan sekä Lappeenrannan kirkon savuton alue.

4.3 Seurakuntayhtymän jätehuolto

Kirkon ympäristödiplomin luvussa 6 käsitellään jätehuoltoa ja kuinka jätehuolto tulisi järjestää seurakunnissa. Alla olevissa luvuissa kerrotaan enemmän jätehuollon minimikriteereistä ja lisäpisteistä.

4.3.1 Jätehuollon minimikriteerit

Lappeenrannan seurakuntayhtymässä ei täytetä tällä hetkellä täysin ympäristödiplomin asettamia minimivaatimuksia jätehuollon osalta. Minimivaatimukset on esitetty taulukossa 8 ja niiden toteutumista seurakuntayhtymässä kuvataan tarkemmin taulukon alapuolella.

Taulukko 8. Kirkon ympäristödiplomi – Osan 6 minimikriteerit (Kirkkohallitus 2012, 58; Nikunen et al., 2018; Hyvönen et al., 2018).

Osa	Toteutuminen
6 Jätehuolto	
6.1 Jätehuoltoselvitys	OK
6.2 Jätehuoltosuunnitelma	EI
6.3 Hyötyjätteiden keräys	OK
6.4 Vaaralliset jätteet ja vastuuhenkilön nimeäminen	EI
6.5 Bio- ja puutarhajätteen käsittely	OK
6.6 Kaatopaikkajätteen määrän seuranta	EI
6.7 Hautakynntilät ja kukkalaitteet	EI

Lappeenrannan seurakuntayhtymän toiminnoista tehtiin jätehuoltoselvitys (6.1). Etelä-Karjalan jätehuoltomääräykset koskevat kaikkia Lappeenrannan seurakuntayhtymän toimipisteitä. Etelä-Karjalan Jätehuolto Oy on vastuussa Etelä-Karjalassa kunnan järjestämästä jätteenkuljetuksesta ja kilpailutuksesta. Seurakuntayhtymän jätehuollosta vastaa Etelä-Karjalan Jätehuolto Oy:n lisäksi ympäristöhuoltoalan yritys Remeo Oy, Lassila & Tikanoja, Hyötypaperi Oy sekä Lappeenrannan Huoltomestarit Oy. (Nikunen et al., 2018.)

Etelä-Karjalan jätehuoltomääräyksiensä mukaan erikseen on lajiteltava vaaralliset jätteet, kuivajäte, biojäte sekä hyötyjätteet. Kuiva- ja biojäte on lajiteltava aina, mutta hyötyjätteistä keräyskartongin/pahvin, keräyslasin ja metallin lajitteluelvoitteet riippuvat niiden syntyvästä viikoittaisesta määrästä. Mikäli keräyskartonkia/pahvia kertyy 20 kg/viikko tai lasia ja metallia 30 kg/viikko, niin nämäkin hyötyjätteet on lajiteltava. (Etelä-Karjalan jätelautakunta, 2014, 11, 12.) Jäteastioiden tyhjennysväli on määrätty myös jätehuoltomääräyksissä ja niitä noudatetaan seurakuntayhtymän toimipisteissä. Biojäte on tyhjennettävä kesäaikaan kerran viikossa ja talviaikaan kerran kahdessa viikossa. Mikäli biojäte on pakattu ja kuivitettu tyhjennysväli on kesällä kaksi viikkoa ja talvella 4 viikkoa. Kuivajätteen tyhjennysväli voi olla 1, 2, 4 tai 8 viikkoa. (Etelä-Karjalan jätelautakunta, 2014, 20.)

Lappeenrannan seurakuntayhtymän hautausmailla lajitellaan pääsääntöisesti kuivajäte, biojäte, metalli sekä puutarhajäte. Puutarhajäte kompostoidaan jokaisella hautausmaalla. Etelä-Karjalan Jätehuolto Oy vastaa pääasiassa hautausmaiden jäteastioiden tyhjentämisestä. Hautausmailla työntekijät tyhjentävät sekajäteastiat isommille lavoille, joiden tyhjennys tilataan soittamalla. Lappeen Huoltomestarit Oy hakee sekajätteen Joutsenon, Ristikankaan sekä Lepolan hautausmaalta ja toimittaa sen Remeo:lle käsiteltäväksi. Etelä-Karjalan Jätehuolto Oy vastaa jäteastioiden tyhjentämisestä muiden jätteiden ja hautausmaiden osalta. Seurakuntakeskusten jäteastioiden tyhjennys tapahtuu automaattisesti ilman, että tyhjen-

nystä tarvitsee tilata soittamalla. Hautausmaiden huoltorakennuksista saatetaan viedä esimerkiksi biojäte hautausmaan välittömässä läheisyydessä olevan seurakuntakeskuksen tai muun seurakuntayhtymän kiinteistön jätepisteeseen. Näin toimitaan mm. Joutsenossa ja Ristikankaalla. (Nikunen et al., 2018.)

Piiluvan, Tuosan ja Kesärannan leirikeskuksien jätehuolto on järjestetty melko kattavasti. Leirikeskusten jätekatoksissa on keräysastiat pahville, paperille, biojätteelle sekä sekajätteelle. Piiluvan ja Tuosan leirikeskuksissa on myös metallinkeräys. Kesärannassa metallit kerätään erilleen ja viedään itse keräyspisteeseen. Etelä-Karjalan Jätehuolto Oy vastaa pääasiassa leirikeskusten jäteastioiden tyhjentämisestä, mutta Lassila & Tikanoja hoitaa pahvirullakoiden tyhjennyksen. Leirikeskusten keittiöissä kerätään erilleen keräyslasi, joka viedään lähimpään keräyspisteeseen. Myös käytetyt paristot ja valaisimet toimitetaan keräyspisteeseen. Siivoojat lajittelevat myös siivouskärryjensä alatasolle erikseen mm. metallit ja lasit, vaikka siivouskärryissä ei varsinaista lajittelua olekaan. (Hyvönen, 2018.)

Suurimmissa seurakuntakeskuksissa, Sammonlahdessa, Lauritsalassa sekä Joutsenossa on järjestetty jätteiden lajittelupisteet hyvin. Seurakuntakeskuksista löytyy keräysastia pahville, paperille, biojätteelle sekä sekajätteelle. Sammonlahdessa ja Joutsenossa on näiden lisäksi metallinkeräysastia. Lauritsalassa ei ole metallinkeräystä, mutta siellä metalli kerätään erilleen ja viedään itse keräyspisteeseen. Etelä-Karjalan Jätehuolto Oy huolehtii seurakuntakeskusten jäteastioiden tyhjentämisestä. Seurakuntakeskusten keittiöissä kerätään lasi erilleen ja työntekijät kuljettavat lasin lähimpään keräyspisteeseen. Lisäksi paristot ja valaisimet toimitetaan keräyspisteisiin. (Veikkanen, 2018.)

Toimistoissa syntyy todennäköisesti eniten paperijätettä. Paperinkeräys on mm. Koulukatu 10:ssä, Kirkkokatu 10:ssä sekä Sammonlahden, Ristikankaan ja Uus-Lavolan seurakuntakodeissa. (Hyvönen et al., 2018). Sisällöltään arkaluontoiset paperit kerätään toimistoissa erilleen, toimitetaan lukolliseen laatikkoon ja käsitellään silppurissa, jonka jälkeen paperisilppu menee paperikeräykseen. Hyötypaperi Oy vastaa keräyspaperiastioiden tyhjentämisestä. Hautausmaiden toimistoissa on sekajäteastiat, jonne päätyy myös paperia. Joissakin hautausmaiden toimistoissa jätteiden lajittelu on vähän parempaa, esimerkiksi Joutsenon hautausmaan toimistossa kerätään toimistopahvit erikseen. (Nikunen et al., 2018.)

Lappeenrannan seurakuntayhtymällä ei ole jätehuoltosuunnitelmaa (6.2). Se pitää laatia ennen diplomin hakemista ja jätehuoltosuunnitelman pitää sisältää jätteen määrän vähen-

tämistavoitteet ja hyötyjätteiden keräyksen tehostamistavoitteet. Jätesuunnitelman toteutumista on seurattava ja nimettävä vastuuhenkilöt. (Kirkkohallitus, 2012, 60.)

Seurakuntayhtymän tiloissa on keräysastiat niille hyötyjätteille, joita syntyy selkeästi eniten (6.3). Jos jätettä kertyy pieniä määriä, niin se kasataan erikseen ja työntekijät vievät tällaisen jätteen lähimpään keräyspisteeseen, joka sijaitsee esimerkiksi kotimatkan varrella. Seurakuntayhtymän biojäteastiat tyhjenetään kuten jätehuoltomääräys edellyttää (6.5) eli kesäkaudella vähintään kerran kahdessa viikossa ja talvikaudella ainakin kerran neljässä viikossa. (Hyvönen et al., 2018.) Kaikilla seurakuntayhtymän hautausmailla on puutarhajätteen kompostointi. Multa, puuroska ja lehdet ym. kasataan omalle alueelleen hautausmaan laitamille. Puutarhajätettä seulotaan ja siitä saadaan käyttökelpoista multaa noin 4-5 vuoden päästä. Kompostoinnin avulla syntynyttä multaa hyödynnetään mm. nurmialueiden tekoon. (Nikunen et al., 2018.)

Seurakuntayhtymässä ei ole nimetty vaarallisista jätteistä vastaavaa henkilöä, mutta sellainen on nimettävä ennen ympäristödiplomin hakemista (6.4). Vaarallisista jätteistä vastaava henkilö on opastettava tehtävään ja huolehdittava myös, että koko henkilökunnalla on yleistiedot niistä vaarallisista jätteistä, joita yleisesti käytetään. Merkittävimmät seurakuntayhtymän vaaralliset jätteet syntyvät hautaustoimessa. Niitä ovat mm. jäteöljyt, akut, paristot ja kasvinsuojeluaineet, jos niitä joudutaan hävittämään. Seurakuntayhtymällä ei ole omaa vaarallisten jätteiden keräyspistettä. Tällä hetkellä esimerkiksi jäteöljyt varastoidaan konehalleissa niille tarkoitettuihin astioihin ja astiat tyhjenetään, kun ne ovat täysiä. Ongelmajätteistä ja niiden toimittamisesta jatkokäsittelyyn ei pidetä tällä hetkellä kirjaa. (Nikunen, 2018.) Diplomin vaatimuksena on, että ongelmajätteistä ja niiden toimittamisesta jatkokäsittelyyn tulee pitää kirjaa, jotta voidaan todentaa, mihin jatkokäsittelyyn tuotetut ongelmajätteet on toimitettu. Tähän kelpaa esimerkiksi siirtoasiakirjat, vastaanottotodistukset tai itse pidetty kirjanpito. (Kirkkohallitus, 2012, 62.)

Kaatopaikkajätteen seuranta on puutteellista seurakuntayhtymässä (6.6). Jäteastioita ei punnita tai niiden täyttöastetta ei seurata. Seurakuntayhtymän jäteastioiden tyhjennysvälien tiedot on saatavissa, mutta astioiden täyttöastetta ei tiedetä tyhjennyshetkellä, joten jätteen määrää ei voida arvioida luotettavasti. (Hyvönen et al., 2018.)

Hautausmailla on pienmetallin keräysastiat, jonne kynttilöiden metallikannet kuuluvat (6.7). Näin omaisilla on mahdollisuus lajitella metallikannet, mutta eihän lajittelun toteutumista voida mitenkään valvoa. Talvisin hautausmailla on talkoita, joissa kerätään kyntti-

löitä ja talkoolaiset irrottavat kannet metallikeräykseen. Diplomin vaatimuksena on, että kaatopaikalle joutuvan hautakymtiläjätteen määrän vähentämiseksi on ryhdytty toimiin. Vaihtoehtoina on mm. omaisten informointi, julkinen keskustelu aiheesta sekä uudelleen käytettävien lyhtyjien ja maatuvien kymtiläsuojusten suosittelu. Seurakuntalaisille ei ole kerrottu yhteisesti maatuvista kukkalaitteiden pohjista, nauhoista tai muista sidontamateriaaleista. Tarkoituksena on olla yhteydessä paikallisiin hautaustoimistoihin sekä kukka-kauppoihin ja suositella heidän käyttöönsä tällaisia ympäristöystävällisempiä kukkalaitteita. (Kirkkohallitus, 2012, 64; Nikunen, 2018.)

4.3.2 Jätehuollon lisäpisteet

Seurakuntayhtymän tiloissa ja toimipisteissä voidaan hoitaa jätehuolto kattavammin, mitä ympäristödiplomin minimikriteerit edellyttävät. Taulukossa 9 on esitetty mahdollisten lisäpisteiden otsikot ja niiden toteutuminen Lappeenrannan seurakuntayhtymässä.

Taulukko 9. Kirkon ympäristödiplomi – Osan 6 lisäpisteet (Kirkkohallitus, 2012, 58; Hyvönen et al., 2018; Nikunen et al., 2018).

Osa	Sisältö
6 Jätehuolto	
6.8 Hyötyjätteiden vapaaehtoinen keräys	Seurakuntayhtymällä on kaksi kirpputoria, toinen Joutsenossa ja toinen Sammonlahdessa.
6.9 Kertakäyttötuotteiden vähentäminen	Taloustoimiston WC-tiloissa on kankaiset käsipyyhkeet. Kertakäyttöastioiden pyritään käyttämään mahdollisimman harvoin.
6.10 Kaatopaikkajätteen vähentäminen	Seurakuntayhtymällä ei ole ollut kaatopaikkajätteen tarkkaa seurantaa.
6.11 Kompostointi	Seurakuntayhtymässä ei ole järjestetty biojätteen omatoimista kompostointia.
6.12 Hyötyjätepisteet hautausmaalla	Hautausmailla on jäteasiat sekajätteelle, biojätteelle ja metallille.
6.13 Muut toimenpiteet	Ei muita toimenpiteitä.

4.4 Seurakuntayhtymän siivous

Kirkon ympäristödiplomin luvussa 7 käsitellään siivousta ja siivouksen ympäristöhaittojen minimoimista. Alla olevissa luvuissa on käsitelty siivouksen minimikriteereiden ja lisäpisteiden täyttymistä Lappeenrannan seurakuntayhtymässä.

4.4.1 Siivouksen minimikriteerit

Lappeenrannan seurakuntayhtymä täyttää ympäristödiplomin asettamat minimikriteerit siivoustoiminnan osalta. Taulukossa 10 on esitetty minimikriteerit ja taulukon jälkeen kerrotaan tarkemmin minimikriteereiden toteutumisesta Lappeenrannan seurakuntayhtymässä.

Taulukko 10. Kirkon ympäristödiplomi – Osan 7 minimikriteerit (Kirkkohallitus, 2012, 68; Veikkanen, 2018; Hyvönen, 2018).

Osa	Toteutuminen
7 Siivous	
7.1 Ympäristöselvitys	OK
7.2 Hankintojen ympäristökriteerit	OK

Lappeenrannan seurakuntayhtymään siivouksesta tehtiin ympäristöselvitys (7.1). Seurakuntayhtymän siivouksessa pyritään tehokkuuteen ja hyvään laatuun. ISS palvelut vastaa siivouksesta Saarenkadun kerrostaloissa sekä kerhotilassa. Lassila & Tikanoja vastaa siivouksesta seuraavissa tiloissa: Valtakatu 38, Kourulan seurakuntakoti, Mäntylän kerhuhuone, Ristikankaan kerhuhuone, Mustolan kerhomökki ja Korvenkylän seurakuntakoti. Muissa seurakuntayhtymän kiinteistöissä siivouksesta vastaavat vahtimestarisuntiot ja siivoojat sekä keittiöhenkilökunta. (Veikkanen, 2018.) Leirikeskuksissa on omat siivoojat ja tarvittaessa vuokrasiivoojia (Hyvönen, 2018).

Siivouksessa pyritään käyttämään pesuaineita tehokkaasti ja niiden liiallista käyttöä välttämään. Oikean annostelun avulla minimoidaan jo hyvin ympäristöhaittoja. Seurakuntayhtymän siivouksessa on käytössä lähinnä yleispuhdistusaineita, konetiskiaineita ja ikkunanpesuaineita. Tällä hetkellä kaikki siivousaineet hankitaan joko Etelä-Karjalan siivoustukusta, Kymen siivoustukusta tai Kespro:lta. (Veikkanen, 2018.)

Seurakuntayhtymässä käytetään yleispuhdistusaineena pääsääntöisesti Kiilto 10 Universum -yleispuhdistusainetta. Se on heikosti emäksinen yleispuhdistusaine, joka sopii ylläpito- ja perussiivoukseen. Lisäksi tällä tuotteella on Joutsenmerkki osoituksena ympäristöystävällisestä tuotteesta. WC-tilojen puhdistukseen on pari vapaavalintaista tuotetta, jonka siivooja voi valita mieltymyksensä mukaan. Vaihtoehtoina ovat HETI Sapu Joutsen tai Kiilto Rosi-ta -puhdistusaineet. Molemmilla aineilla on Joutsenmerkki. Konetiskiaineena käytetään Heti Puhdas -konetiskiainetta. Se on nestemäinen emäksinen koneastianpesuaine. (Veikkanen, 2018.)

Leirikeskuksissa käytetään osittain eri puhdistusaineita kuin muissa seurakuntayhtymän tiloissa. Leirikeskuksien siivouksessa on käytössä seuraavia yleispuhdistusaineita: Kiilto 10 Universum, Kiilto Alltop, Kiilto Vieno, Kiilto SuperQuick Spurt ja KW Tiptop. Sani-teettitilojen puhdistuksessa käytetään Kiilto Sanitop ja Kiilto Rosita -aineita. Lisäksi leiri-keskuksissa käytetään lattioiden puhdistus- ja hoitoaineena Kiilto Optimal -ainetta ja saip-puana Erisan-nestesaippuaa. Näillä kaikilla tuotteilla on Joutsenmerkki. (Hyvönen, 2018.)

Siivoojien siivouskärryissä ei ole erillistä keräysastiaa esimerkiksi lasille ja metallille, mut-ta siivoojat keräävät ne kärryn alaosaan ja vievät isoihin keräysastioihin. Pesuaineet ja sii-vousvälineet säilytetään siivouskomerossa, jotka ovat lukittuina. Puhdistusaineiden käyt-töturvatieotteet löytyvät jokaisesta siivouskomerosta ja seurakuntakeskuksissa ne päivite-tään riskikartoituksen yhteydessä. Leirikeskusten osalta käyttöturvatieotteet on päivitetty nyt keväällä. (Veikkanen, 2018; Hyvönen, 2018.)

Siivoojat on opastettu koulutuksessa vedettömään siivoukseen ja siivouksessa käytetään mikrokuituliinoja. Tarkoituksena on, että siivouksessa käytettäisiin mahdollisimman paljon nihkeä-/kuivamenetelmiä. Tämän avulla pyritään säästämään sekä vettä että pesuaineita. Vain kahdelta siivoojalta löytyy laitoshuoltajan ammattitutkinto, mutta siivoojille on järjes-tetty erilaisia koulutuksia. Neljä vuotta sitten oli siivouskoulutuksen kurssi ja vuosi sitten Fileda:n koulutus. Näissä koulutuksissa on pyritty ohjeistamaan tehokkaan siivouksen toi-mintatapoja ja huomiota on kiinnitetty erityisesti siivousaineiden annostelun ohjeistukseen. (Veikkanen, 2018; Hyvönen, 2018.)

Seurakuntayhtymän siivouspalvelut kilpailutettiin vuoden 2018 huhtikuussa. Kilpailutuk- sessa ei kuitenkaan ollut osana ympäristönäkökohdat. Vuoden 2018 lokakuun alussa seu- rakunta osallistuu yhdessä Lappeenrannan kaupungin kanssa siivousaineiden kuntahankin- taan, jossa huomion kohteena on myös siivousaineiden ympäristövaikutukset (7.2). Käy- tössä olevat useat puhdistusaineet ovat kuitenkin tälläkin hetkellä ympäristömerkittyjä. (Veikkanen, 2018.) Leirikeskuksien siivoojia on ohjeistettu hankkimaan ympäristöystäväl- lisiä siivousaineita, joilla olisi myös ympäristömerkki (Hyvönen, 2018).

4.4.2 Siivouksen lisäpisteet

Ympäristödiplomissa voi kerätä siivouksesta lisäpisteitä, jos esimerkiksi siivoojille järjes- tetään ympäristöalan koulutusta tai luovutaan haitallisista pesuaineista. Taulukossa 11 on kuvattu mahdollisten lisäpisteiden otsikot ja kuinka ne toteutuvat Lappeenrannan seura- kuntayhtymässä.

Taulukko 11. Kirkon ympäristödiplomi – Osan 7 lisäpisteet (Kirkkohallitus, 2012, 68; Veikkanen, 2018; Hyvönen, 2018).

Osa	Sisältö
7 Siivous	
7.3 Henkilökunnan koulutus	Kaksi seurakuntayhtymän siivoojaa on suorittanut laitoshuoltajan tutkinnon. Työntekijöille on järjestetty myös erilaisia koulutuksia, joissa on keskitytty mm. oikeanlaiseen pesuaineen annosteluun.
7.4 Haitallisista aineista luopuminen	Seurakuntayhtymän käyttämistä puhdistusaineista ei löytynyt ympäristölle haitallisia kemikaaleja eli ne eivät sisällä fosfaatteja, fosfonaatteja, hypokloriittia, EDTA:ta eikä NTA:ta.
7.5 Vaihtoehtoiset toimenpiteet	Siivouksessa käytetään mikrokuituliinoja, joiden ansiosta voidaan käyttää kuivempia siivousmenetelmiä ja pesuainetta ei tarvita niin paljon.
7.6 Muut toimenpiteet	Siivousaineet hankitaan pääsääntöisesti viiden litran pakkauksissa, mikä vähentää pakkausjätteen määrää. Monissa toimipisteissä siivoojat kaatavat kuivajätteroskiksen sisällön keräysastiaan, jolloin roskapussia ei tarvitse vaihtaa joka kerta. Lisäksi siivouskertoja on pyritty minimoimaan ja Tuosan leirikeskukseen aulassa on kierrätyspullojen keräyspiste.

4.5 Seurakuntayhtymän energiankäyttö ja rakentaminen

Ympäristödiplomin luvussa 8 käsitellään energiankulutusta ja rakentamista. Lappeenrannan seurakuntayhtymällä on omistuksessaan kaikkiaan 93 rakennusta, lukuun sisältyy myös saunat, grillikodot, varastot ja muut tämän tyyppisen pienrakennukset (Kankkunen 2018).

4.5.1 Energia ja rakentaminen – minimikriteerit

Seurakuntayhtymän rakentamisessa noudatetaan lakeja ja otetaan muutenkin hyvin huomioon ympäristöä ja pyritään energiansäästöä tuottaviin ratkaisuihin. Energian ja rakentamisen osalta minimikriteerit ja niiden toteutuminen on esitetty taulukossa 12.

Taulukko 12. Kirkon ympäristödiplomi – Osan 8 minimikriteerit (Kirkkohallitus, 2012, 73; Kankkunen, 2018).

Osa	Toteutuminen
8 Energia ja rakentaminen	
8.1 Rakentamista ohjaava lainsäädäntö	OK
8.2 Kulttuuriperinnön suojelu	OK
8.3 Uudis- ja korjausrakentamisen ympäristökriteerit	EI
8.4 Energian ja veden kulutuksen seuranta	OK
8.5 Energiakatselmus	OK
8.6 Energiavastuuhenkilö	EI
8.7 Neuvonta ja opastus	OK

Kaikessa seurakuntayhtymän kiinteistöjen rakentamisessa noudatetaan siihen kohdistettuja lakeja, asetuksia, säädöksiä ja ohjeistuksia kuten maankäyttö-, rakennus-, terveydensuojelu-, luonnonsuojelu-, ympäristösuojelu- ja rakennussuojelulakia sekä kirkkolakia (8.1). Uusien ja korjaushankkeiden suunnittelussa huomioidaan laissa asetetut vaatimukset, kuten ympäristön ja kulttuuriarvojen vaaliminen, luonnonarvojen säilyminen, ympäristöhaittojen ehkäiseminen ja luonnonvarojen säästeliäs käyttö. (Kankkunen, 2018.)

Seurakuntayhtymällä on 7 kirkkoa, joista neljä on suojelukohteita (8.2). Kirkkolailta suojellut kirkot ovat Lappeenrannan kirkko, Lappeen Marian kirkko ja kellotapuli, Lauritsalan kirkko sekä Nuijamaan kirkko ja kellotapuli. Seurakuntayhtymällä on uudis- ja perusparannusrakennushankkeita meneillään sekä suunnitteilla (8.3). Näissä rakennushankkeissa kiinnitetään huomiota jo suunnitteluvaiheessa energiatehokkuuteen sekä yleisesti tiedossa olevien ohjeistusten ja määräysten vaatimukseen sekä suosituksiin. Seurakuntayhtymä liittyy energiatehokkuussopimukseen. (Kankkunen, 2018.)

Kaukolämmön, veden ja sähkönsiirron toimittaa seurakuntayhtymälle Lappeenrannan Energia. Sähköenergian toimittaa vuosina 2018–2020 Turun Energia. Seurakuntayhtymä on kilpailuttanut sähkön kolmen vuoden välein. Energian kulutuksia kaukolämmön ja sähkön osalta seurataan Lappeenrannan Energian verkkosivujen avulla (8.4). Sen sijaan veden kulutusta seurataan laskujen ja mittarien luennan mukaan. (Kankkunen, 2018.)

Lappeenrannan seurakuntayhtymän kiinteistöihin on tehty vuonna 2013 lämmön, sähkön ja veden kulutuksen osalta tuottavuustarkastelu, jossa kulutusta on verrattu Motivan laatimaan vastaavien kiinteistöjen kulutukseen. Tarkastelun perusteella on tehty muutamiin kiinteistöihin parannuksia energian säästämiseksi. Suurimpien kiinteistöjen ilmanvaihtokoneisiin on tehty erillinen kuntotutkimus vuonna 2017. Seurakuntayhtymän kiinteistöjen energiakatselmus on tarkoitus toteuttaa vuonna 2019 (8.5). (Kankkunen, 2018.)

Lappeenrannan seurakuntayhtymän energian seurannasta on vastannut kiinteistöpäällikkö. Energiavastuuhenkilö on nimettävä ennen ympäristödiplomin hakemista. Tehtävään aiotaan nimittää henkilö ja huolehtia hänen koulutuksestaan (8.6). (Kankkunen, 2018.)

Seurakuntayhtymän kiinteistöjen lämmitystä, ilmastointia ja valaistusta säädetään keskusvalvomosta. Kiinteistötoimin erityisammattimiehet käyvät säätämässä oikeisiin arvoihin niitä laitteita, joita ei voida ohjata etäohjauksella. Henkilökuntaa on myös opastettu esim. lisäilmanvaihdon päälle laittamisesta ja muista laitteiden käytöstä sekä energiansäästöavoista kuten tilojen lämpötiloista (8.7). (Kankkunen, 2018.)

4.5.2 Energia ja rakentaminen – lisäpisteet

Mikäli seurakuntayhtymässä toteutetaan laajemmin energiatehokkuutta parantavia ratkaisuja, niin niistä voi kerätä lisäpisteitä. Taulukossa 13 on kuvattu lisäpisteiden otsikot ja, kuinka ne toteutuvat Lappeenrannan seurakuntayhtymässä.

Taulukko 13. Kirkon ympäristödiplomi – Osan 8 lisäpisteet (Kirkkohallitus, 2012, 73; Kankkunen, 2018).

Osa	Sisältö
8 Energia ja rakentaminen	
8.8 Ekologinen rakentaminen	Useassa seurakuntayhtymän kiinteistössä on lämmöntalteenotto. Ilmalämpöpumppuja on 10 kpl ja vuonna 2018 seurakuntayhtymä hankkii niitä lisää. Lepoharjun kappelissa siirryttiin maalämpöön öljyn sijaan. Rakentamisessa pyritään energiaa säästäviin ratkaisuihin.
8.9 Säästötavoitteiden toteutuminen	Tavoitteeksi on asetettu, että nykyisellä rakennuskannalla saavutettaisiin vuositasolla lämmön, veden ja sähkön kulutuksessa noin 5 % säästö. Aiempaa säästötavoitetta ei ole olemassa.
8.10 Uusiutuva energia	Seurakuntayhtymän käyttämästä energiasta 36,3 % on uusiutuvaa, 33,2 % fossiilista ja 30,5 % ydinvoimaa.
8.11 Ympäristömerkitty energia	Seurakuntayhtymä ei käytä Ekoenergia-merkittyä/vihreää sähköä tai lämpöä.
8.12 Energiansäästöviikko	Seurakuntayhtymä ei ole osallistumassa energiansäästöviikkoon.
8.13 Tilojen käyttöasteen tehostaminen	Kiinteistöistä myyty pois mm. 3 pappilaa, kaksi seurakuntataloa ja seurakuntayhtymän omistamat erilliset osakehuoneistot, lopuista myytävistä kiinteistöistä on laadittu lista.
8.14 Muut toimenpiteet	Led-valaistus, ohjeistusten mukaiset sisälämpötilat, ilmalämpöpumput ja selvitys sisälämpötilojen ympärivuorokautisesta säätömahdollisuudesta.

4.6 Seurakuntayhtymän ruokailut ja keittiöt

Kirkon ympäristödiplomin luku 9 käsittelee seurakuntayhtymän ruokailuja sekä keittiötoimintaa. Keittiölaitteistossa ja tarjoiluvaihtoehtoissa voidaan huomioida ympäristönäkökulma. Alla olevissa luvuissa käsitellään osion minimikriteereitä ja lisäpisteiden sisältöä.

4.6.1 Ruoka ja keittiöt – minimikriteerit

Lappeenrannan seurakuntayhtymässä täytetään ruokailujen ja keittiötoiminnan osalta ympäristödiplomin asettamat minimikriteerit. Taulukossa 14 on esitetty minimikriteerit ja niiden sisältöä avataan tarkemmin taulukon alapuolella.

Taulukko 14. Kirkon ympäristödiplomi – Osan 9 minimikriteerit (Kirkkohallitus, 2012, 83; Veikkanen, 2018; Hyvönen 2018).

Osa	Toteutuminen
9 Ruoka ja keittiöt	
9.1 Ympäristöselvitys	OK
9.2 Ympäristömerkityt tuotteet	OK
9.3 Reilun kaupan tuotteet	OK
9.4 Ravintosuositukset	OK

Lappeenrannan seurakuntayhtymän ruokailuista ja keittiötoiminnasta tehtiin ympäristöselvitys yhdessä leirikeskusten ja seurakuntakeskusten emäntien kanssa (9.1). Seurakuntayhtymän leirikeskuksissa on paljon erilaisia leirejä ja muuta toimintaa, joten ruokailuiden järjestäminen on yleistä leirikeskuksissa. Leirikeskukset ovat ympärivuotisessa käytössä ja lisäksi Piiluvan leirikeskuksessa valmistetaan keskitetysti kokoustarjoilut. (Hyvönen, 2018.) Seurakuntakeskuksissa ja -taloilla järjestetään ruokatarjoiluita keskimäärin kerran kuukaudessa ja kahvituksia useamman kerran viikossa. Sammonlahden ja Lauritsalan keittiöissä henkilökunta valmistaa ruuan itse. Muissa seurakuntien keittiöissä tarjoilu rajoittuu lähinnä kahvitukseen. (Veikkanen, 2018.)

Biojätteen määrää pyritään minimoimaan seurakuntakeskuksien ruokailuissa täsmätilauksien avulla. Ruokailuihin voi kuitenkin saapua vähemmän ruokailijoita kuin mitä on ilmoitettu. Ruokailuja on seurakuntakeskuksissa niin harvakseltaan, ettei ylijäänyttä ruokaa voida oikein hyödyntää. Mikäli ruokaa jää yli, sitä annetaan päihdetyölle ja loput menevät biojätteeseen. (Veikkanen, 2018.) Leirikeskuksien ruokailuissa on myös pyritty vähentämään ruokahävikkiä ja biojätteen määrää. Mikäli ruokaa jää yli, sitä pyritään käyttämään

hyödyksi uudelleen. Ylijäänyttä perunamuusia hyödynnetään mm. lepuskan leivontaan ja puuroa voidaan käyttää leipätaikinaan. (Hyvönen, 2018.)

Sammonlahden seurakuntakeskus on rakennettu vuonna 1992 eli Sammonlahden keittiö on 26 vuotta vanha. Sammonlahdessa on uusittu kylmiöt sekä yleiskone, tiskikone ja pakastimia. Lauritsalan seurakuntakeskus on peruskorjattu vuonna 2013, joten Lauritsalan keittiötilat ovat suhteellisen uudet. Lauritsalassa on uusittu kylmiöt, mutta tiskikone, pakastimet ja uuni ovat vanhempia. Sekä Lauritsalan että Sammonlahden keittiöissä uusitaan laitteita, kun tarve vaatii. (Veikkanen, 2018.)

Piiluvan leirikeskus on noin 30 vuotta vanha ja osa laitekannastakin on hyvin vanhaa. Seurakuntayhtymän toiminta- ja taloussuunnitelmaan (2018–2020) on kirjattu, että Piiluvan keittiö kunnostetaan vuoden 2018 aikana vastaamaan nykyajan vaatimuksia. Eli Piiluvan leirikeskuksen keittiöön on tulossa lähiaikoina peruskorjaus, jossa uusitaan myös keittiön laitteet. Tuosan leirikeskus on myös noin 30 vuotta vanha, mutta sinne ei ole suunniteltu vielä mitään suurempaa remonttia. Leirikeskusten laitekanta vaihtelee iältään hyvinkin paljon 2–30 vuoden välillä. (Hyvönen, 2018.)

Lappeenrannan seurakuntayhtymä hankkii raaka-aineet Kespro:n tukusta. Leirikeskuksiin hankitaan maitotuotteita myös Valiolta silloin, kun menekkiä on enemmän. Mikäli jotakin unohtuu, niin seurakunnan työntekijät hakevat lähikaupasta täydennykset. Seurakuntayhtymä hankkii erikseen kananmunat lähituottaja Antti Pullilta Lappeenrannasta kaikkialle muualle paitsi Kesärannan leirikeskukseen. Lisäksi joulun aikaan tilataan Sammonlahden seurakuntakeskuksen keittiöön juuressoseita paikalliselta lähituottajalta. (Veikkanen, 2018; Hyvönen, 2018.)

Keittiöiden tarvikkeista löytyy joitakin ympäristömerkittyjä tuotteita (9.2). Joutsenmerkittyjä tuotteita ovat mm. keittiöiden käytössä olevat yleispuhdistusaineet ja saippuat, jotka on käsitelty tarkemmin siivouksen yhteydessä. Kesärannan ja Piiluvan leirikeskuksissa käytetään Kiilto MD Green -koneastianpesuainetta ja Kiilto Bright -huuhtelukirkastetta. Tuosan leirikeskuksessa on käytössä Kiilto MD 10 Green -koneastianpesuaine ja Kiilto Restia -huuhtelukirkaste. Näillä kaikilla aineilla on Joutsenmerkki. Lisäksi keittiöissä käytetään Menu-leivinpaperia, joka on joutsenmerkitty tuote. Ympäristömerkit aiotaan ottaa jatkossa huomioon hankintoja tehdessä. (Hyvönen, 2018.)

Joutsenon kirkkokahveilla tarjoillaan Reilun kaupan kahvia. Reilun kaupan kahvi ja tee otetaan käyttöön kaikissa leirikeskuksissa sekä seurakuntataloilla (9.3). Seurakuntien jouk-

koruokailuissa huomioidaan ravitsemussuositukset (9.4). Tarkoituksena on tehdä terveellistä, tasapainoista ja maukasta ruokaa. Keittiöhenkilökunnalla on malli siitä, mitä leiriaterian pitäisi sisältää. (Hyvönen, 2018.)

4.6.2 Ruoka ja keittiöt – lisäpisteet

Mikäli seurakunnissa käytetään erityisen paljon esimerkiksi luomu- ja lähituotteita tai henkilökunnalta löytyy ympäristöpassi, niin näistä toimista voi ansaita lisäpisteitä. Taulukossa 15 on esitetty mahdollisten lisäpisteiden otsikot ja niiden toteutuminen Lappeenrannan seurakuntayhtymässä.

Taulukko 15. Kirkon ympäristödiplomi – Osan 9 lisäpisteet (Kirkkohallitus, 2012, 83; Veikkanen, 2018; Hyvönen, 2018).

Osa	Sisältö
9 Ruoka ja keittiöt	
9.5 Lähituotteet	Seurakuntayhtymä hankkii kananmunat lappeenrantalaiselta lähituottaja Antti Pullilta kaikkiin seurakuntakeskuksiin ja leirikeskuksiin, lukuun ottamatta Kesärannan leirikeskusta.
9.6 Luomutuotteet	Seurakuntayhtymässä ei ole käytössä luomutuotteita.
9.7 Kasvisruoka	Kasvisruokapäivä otetaan käyttöön viikon kestäville leireille. Seurakuntatalojen ruokailuissa on saatavilla kasvisruokaa pyydettyäessä. Kotimaisia kasviksia pyritään suosimaan ja kokouskahvitukseen on saatavilla myös terveellisempi tarjotteluvaihtoehto.
9.8 Reilun kaupan pisteet	Kaikissa leirikeskuksissa ja seurakuntataloissa aiotaan ottaa käyttöön Reilun kaupan kahvi ja tee. Lisäksi leirikeskuksissa käytetään Reilun kaupan hunajaa.
9.9 Ympäristöpassi	Keittiötyöntekijöillä ei ole ympäristöpassia.
9.10 Muut toimenpiteet	Sammonlahden seurakuntakeskus kerää käytettyjä kahvipusseja ja niitä toimitetaan tahoille, jotka hyödyntävät niitä. Joutsenon, Sammonlahden ja Lauritsalan seurakuntakeskuksissa kerätään kynttilän pätkiä, joista lähetys- ja nuorisotyössä valitaan uusia kynttilöitä ja tehdään sytykkeitä. Lisäksi seurakuntataloilla kerätään tyhjiä mehutonkkia, joita hyödynnetään mm. laiturimerkkeinä.

4.7 Seurakuntayhtymän toimistot

Kirkon ympäristödiplomin luku 10 käsittelee toimistoja ja sitä, kuinka toimistoissa voidaan toimia ympäristöystävällisemmin. Alla olevissa luvuissa perehdytään tarkemmin diplomin asettamiin minimikriteereihin ja lisäpisteisiin toimistojen osalta.

4.7.1 Toimistojen minimikriteerit

Lappeenrannan seurakuntayhtymän toimistot eivät täytä tällä hetkellä aivan kirkon ympäristödiplomin minimikriteereitä. Taulukossa 16 on listattu minimikriteerit ja niiden toteutuminen. Taulukon jälkeen on kerrottu minimikriteereiden sisällöstä tarkemmin.

Taulukko 16. Kirkon ympäristödiplomi – Osan 10 minimikriteerit (Kirkkohallitus, 2012, 90; Kankkunen, 2018; Taipale, 2018; Virtanen, 2018b).

Osa	Toteutuminen
10 Toimistot	
10.1 Ympäristöselvitys	OK
10.2 Energiansäästö	EI
10.3 Toimiston hankinnat	OK

Seurakuntayhtymän toimistoista tehtiin ympäristöselvitys (10.1). Taloustoimisto ja Lappeen seurakuntatoimisto sijaitsevat Valtakatu 38:ssa. Lappeenrannan seurakuntatoimisto sijaitsee Kirkkokatu 10:ssä. Sammonlahden, Lauritsalan ja Joutsenon seurakuntatoimistot sijaitsevat seurakuntakeskuksien yhteydessä. Lisäksi hautausmailla on pienempiä toimistotiloja. Useimmissa toimistoissa on käytössä kaukolämpö. Toimistojen lämmitystä, valaistusta ja ilmastointia säädetään pääasiassa keskusvalvomosta. Toimistolaitteiden energiankulutus aiotaan laskea kesän 2018 aikana. Lisäksi työntekijöitä aiotaan opastaa toimistolaitteiden käyttöön ja koneiden sammutukseen. (Kankkunen, 2018.) Työntekijöille ei ole kuitenkaan annettu varsinaista ohjeistusta energiansäästö tavoista (10.2).

Toimistoihin hankitaan jonkin verran ympäristömerkittyjä tuotteita. Esimerkiksi taloustoimistossa käytetään kopiopaperia, jolle on myönnetty EU-kukka ja Joutsenmerkki. Lisäksi toisinaan hankitaan uusiopaperista valmistettuja muistilappuja. (Heikkinen, 2018.) Hankintasääntöä päivitetään niin, että ympäristömerkittyjä tuotteita suosittaisiin kertakäyttötuotteiden sijaan (Virtanen, 2018b).

Taloustoimistossa on kaksi turvatulostinta, jotka ovat kaikkien työntekijöiden yhteiskäytössä. Lisäksi käytössä on jonkin verran henkilökohtaisia pöytätulostimia. Pöytätulostimien värikasetit ovat uudelleen kierrätettäviä ja turvatulostimiin tulee väriaine jauheena, jolloin jätettä tulee vain värijauheen pakkausmateriaalista. Laitteisiin on asetettu lepotilat ja virransäästötilat, kun ne ovat tarpeeksi kauan käyttämättöminä. (Taipale, 2018.)

Toimistojen hankinnat noudattavat samoja hankintojen käytäntöjä, jotka on esitetty luvussa 4.2, joten energiankulutus ja muut ympäristöominaisuudet ovat yhtenä kriteerinä laiteinvestointeja tehdessä (10.3). Kaikki toimistojen koneet on hankittu leasing-sopimuksella, jolloin laitteiden kierrätys ja poisto tapahtuu sitä kautta. Toimistojen näyttöpäätteissä ja kopiokoneissa on Energy Star -merkki. (Taipale, 2018.)

4.7.2 Toimistojen lisäpisteet

Kirkon ympäristödiplomissa voi saada lisäpisteitä, mikäli toimistoissa käytetään uusiotuotteita tai paperin kulutusta vähennetään suunnitellusti. Taulukossa 17 on kuvattu lisäpisteiden otsikot ja niiden toteutuminen Lappeenrannan seurakuntayhtymässä.

Taulukko 17. Kirkon ympäristödiplomi – Osan 10 lisäpisteet (Kirkkohallitus, 2012, 90; Virtanen, 2018b; Heikkinen, 2018).

Osa	Sisältö
10 Toimistot	
10.4 Uusiopaperi ja muut uusiotuotteet	Toisinaan tilataan muistilappuja, jotka ovat uusiopaperituotteita.
10.5 Paperin kulutuksen vähentäminen	Paperin kulutus on vähentynyt koko ajan seurakuntayhtymässä, mutta varsinaista paperin kulutuksen vähentämisen suunnitelmaa ei ole.
10.6 Green Office	Seurakuntayhtymä ei ole hakenut WWF:n Green Office merkkiä.
10.7 Muut toimenpiteet	Toimistoissa pyritään hyödyntämään luonnonvaloa ja sen avulla vähentämään lamppujen käyttöä. Lisäksi toimistokalusteita on hankittu käytettyinä Nevaka Oy:ltä.

4.8 Hautausmaiden ja viheralueiden hoitaminen

Lappeenrannan seurakuntayhtymään kuuluu kahdeksan hautausmaata: Joutsenon, Lepoharjun, Lepolan, Nuijamaan, Rauhan, Ristikankaan, Ylämaan ja Vanha hautausmaa. Näiden lisäksi seurakuntayhtymälle kuuluu sankarihautausmaa, jonka hoidosta on vastuussa Lappeenrannan kaupunki ja sen hoitokustannukset jakautuvat Suomen valtiolle, Lappeenrannan kaupungille sekä Lappeenrannan seurakuntayhtymälle (Virtanen, 2017, 47).

4.8.1 Hautausmaiden hoidon minimikriteerit

Lappeenrannan seurakuntayhtymän hautausmaiden hoidossa ei täytetä ympäristödiplomin minimikriteereitä. Taulukossa 18 on listattu minimikriteerit ja niiden sisällöstä kerrotaan taulukon alapuolella.

Taulukko 18. Kirkon ympäristödiplomi – Osan 11 minimikriteerit (Kirkkohallitus, 2012, 93; Nikunen et al., 2018).

Osa	Toteutuminen
11 Hautausmaat ja viheralueet	
11.1 Ympäristöselvitys	OK
11.2 Hoito-ohjeet ja koulutus	EI
11.3 Perennahoito	EI

Hautausmaiden hoidosta tehtiin ympäristöselvitys (11.1). Hautausmaiden luonto- ja kulttuuriarvoja ei ole inventoitu kovinkaan tarkasti, mutta yksittäisiä tarkasteluja on kuitenkin tehty. Lepolan hautausmaalla kasvaa kangasvuokkoja, joka on rauhoitettu kasvilaji. Kangasvuokkoja on siirretty Ympäristökeskuksen luvalla pois hautarivien tieltä turvallisempaan kohtaan niiden suojelemiseksi. (Nikunen et al., 2018.) Suojeltuja hautausmaa-alueiden rakennuksia ovat Lappeenrannan kirkko, Lappeen Marian kirkko, Lauritsalan kirkko sekä Nuijamaan kirkko ja kellotapuli (Kankkunen, 2018).

Hautausmaa-alueiden hoitomuotoihin kuuluvat mm. auraus ja hiekotus, kevätkunnostus, nurmikon ja pensaiden leikkaus sekä rikkakasvien hoito. Nurmikko leikataan aina kuin se on pitkä. Käytännössä laajoilla alueilla esimerkiksi Ristikankaan hautausmaalla nurmikon leikkuu aloitetaan alusta melkein heti, kun se on saatu loppuunkin. Kesäkukkien hankinnassa tehdään tarhoille tarjouskilpailutus ja kilpailutuksen voittanut tarha toimittaa kesäkuukat hautausmaille. Jo useampana vuonna kesäkuukat on toimittanut EJ-tarhat. (Nikunen et al., 2018.)

Hautausmaiden hoitoluokituksina on A1, A2 ja A3. A1-luokka kattaa edustusviheralueet, joiden kunnosta huolehditaan erityisen hyvin. A2-luokkaan kuuluvat niin sanotut käyttöviheralueet, joihin kuuluvat kulkuväylät ja nurmialueet. A3-luokkaan kuuluvat luonnonmukaiset alueet, kuten hautausmaiden metsäalueet. Suurin osa hautausmaiden alueesta kuuluu A2-luokkaan. (Nikunen et al., 2018.)

Hautausmailla käytettyjen lannoitteiden määrä on melko vähäistä. Eniten käytetään kukkapesien sekä nurmi- ja viheralueiden lannoitteita. Hautausmaiden nurmilannoitteena käytetään ICL:n ProTurf M2 -lannoitetta sekä Yara Mila Hevi 1 -lannoitetta. Kukkapesälannoitteina käytetään Bio Neko -luonnonlannoitetta, Multicote 6M -lannoitetta sekä Ficote Total -lannoitetta. Kukkapesälannoitteet ovat kapselilannoitteita, joten maaperään liukeneminen on suhteellisen hidasta. ICL:n ProTurf M2 -lannoite ei sisällä lainkaan fosforia ja Yara Mila Hevi 1 -lannoite on kloorivapaata. Kasvinsuojeluaineita käytetään vain, jos on aivan pakko, mutta periaatteena on pyrkiä hoitamaan kasvit mekaanisesti ilman kasvinsuojeluaineita. (Nikunen et al., 2018.)

Suurimpia hautausmailla käytettäviä koneita ovat traktorit ja ajoruohonleikkurit. Näiden lisäksi hautausmailla on pienempiä koneita, kuten trimmereitä, työnnettäviä ruohonleikkureita ja pensassahoja. Kaikissa kaksitahtisissa koneissa käytetään pienkonebensaa. Hautausmaista yksikään ei sijaitse pohjavesialueella eikä hautausmailla ole krematoriota, vaan lähin krematorio sijaitsee Imatralla. (Nikunen et al., 2018.)

Hautausmaan työntekijöille ei ole järjestetty koulutuspäiviä, mutta periaatteena on työkennellä ympäristöystävällisesti ja ottaa ympäristö huomioon päivittäisissä työtehtävissä hautausmailla (11.2). Varsinaisen koulutuspäivän järjestämistä harkitaan. Tarkoituksena on tehdä yhteistyötä Etelä-Karjalan Jätehuollon kanssa ja päivittää roska-astioiden lajitteluohjeet. (Nikunen et al., 2018.) Ympäristöohjeistus on laadittava ennen diplomin hakemista ja kasvinsuojeluaineiden säilytysvarastoon on lisättävä aineiden käyttöturvallisuustiedotteet.

Hautausmailla ei tarjota tällä hetkellä vaihtoehtona perennahoitoa hoitohaudoilta (11.3). Asiasta on ollut kuitenkin puhetta ja tarkoituksena olisi tarjota perennahoitoa tulevaisuudessa, kunhan keksitään sopivat lajikkeet. (Nikunen et al., 2018.) Perennahoitovaihtoehdot ja täysin kukkapesätön nurmihoito täytyy lisätä hoitohautojen valikoimaan ennen diplomin hakemista.

4.8.2 Hautausmaiden hoidon lisäpisteet

Hautausmaiden vapaaehtoisesta ympäristöystävällisemmästä hoidosta voi kerätä lisäpisteitä. Taulukossa 19 on koottu lisäpisteiden otsikot ja kuvattu, kuinka ne toteutuvat Lappeenrannan seurakuntayhtymässä.

Taulukko 19. Kirkon ympäristödiplomi – Osan 11 lisäpisteet (Kirkkohallitus, 2012, 93; Nikunen et al., 2018; Eklund, 2018).

Osa	Sisältö
11 Hautausmaat	
11.4 Hautausmaan kulttuurihistoriallisten arvojen inventointi	Hautausmailla ei ole tehty kulttuurihistoriallisten arvojen inventointeja.
11.5 Luonnonmukaisen hoidon alueet	Jokaisella hautausmaalla on metsätalousalueita, jotka pyritään pitämään luonnontilassa. Tarkoituksena on, että metsää kaadetaan sitä mukaan, kun tulee tarvetta uusille hautapaikoille.
11.6 Perennat ja muut istutukset	Hautausmailla suositaan omissa istutuksissa perennoita ja puuvartisia kasveja. Kattavaa puidenhoitosuunnitelmaa ei ole kaikille hautausmaille.
11.7 Haitallisista torjunta-aineista luopuminen	Hautausmailla on käytössä seuraavia torjunta-aineita: Carbon Kick Assimilator, Bio Neko ja Finalsan Plus.
11.8 Kasteluveden vähentäminen	Ristikankaan hautausmaalla on sadetusjärjestelmä, jota voidaan käyttää kesäisin kasteluun. Muilla hautausmailla kasteluvesi tulee kunnan vesijohdotoverkostosta.
11.9 Vähäpäästöiset työkoneet	Hautausmaiden työkoneissa on katalysaattorit tai vähintään EGR-järjestelmä. Kaksitahtisista koneista on siirrytty nelitahtisiin siinä määrin kuin mahdollista. Lisäksi hautausmailla on mekaanisia koneita ja esimerkiksi akkukäyttöisiä trimmereitä.
11.10 Lajistokartoitukset	Lappeenrannan seurakuntayhtymä ei omista enää pappiloita, joten tällaisten alueiden pihamiljöiden luontokartoitusta ei ole tehty. Osa kirkkoista on suojeltuja rakennuksia, mutta pihamiljööt ovat rakennettuja, joten lajistokartoitukselle ei ole tarvetta. Myöskään hautausmaiden eikä viheralueiden kasvi- ja eläinlajeja ei ole inventoitu.
11.11 Muut toimenpiteet	Lappeenrannan kaupunki järjestää opastettuja kierroksia hautausmailla kesäisin. Lisäksi hautausmailla on keväisin haravointitalkoita ja joulun jälkeen siivoustalkoita, joihin voi osallistua työntekijät ja seurakuntalaiset.

4.9 Seurakuntayhtymän leiri- ja kurssikeskukset

Kirkon ympäristödiplomin luvussa 12 käsitellään leirikeskuksia. Lappeenrannan seurakuntayhtymällä on viisi leirikeskusta: Kesärannan, Kuusirannan, Metjärven, Piiluvan ja Tuosan leirikeskus. Metjärven leirikeskus on tarkoitettu kesäkäyttöön, mutta muut neljä leirikeskusta ovat ympärivuotiseen käyttöön soveltuvia. Ympäristökatselmuksessa tarkastellaan vain aktiivisessa käytössä olevia Piiluvan, Tuosan ja Kesärannan leirikeskuksia,

sillä Kuusirannan ja Metjärven leirikeskukset ovat myytävien kiinteistöjen listalla (Hyvönen, 2018).

4.9.1 Leirikeskusten toiminnan minimikriteerit

Lappeenrannan seurakuntayhtymän leirikeskuksissa ei täytetä tällä hetkellä aivan kaikkia ympäristödiplomin asettamia minimikriteereitä. Taulukossa 20 on listattu minimikriteerit ja niiden toteutumista käsitellään tarkemmin taulukon jälkeen.

Taulukko 20. Kirkon ympäristödiplomi – Osan 12 minimikriteerit (Kirkkohallitus, 2012, 100; Nikunen et al., 2018; Kankkunen, 2018).

Osa	Toteutuminen
12 Leirikeskukset	
12.1 Ympäristöselvitys	OK
12.2 Ympäristöohjelma	EI
12.3 Jätevesien käsittely	EI
12.4 Luontoarvojen suojelu	OK

Lappeenrannan seurakuntayhtymän leirikeskusten toiminnasta tehtiin ympäristöselvitys (12.1). Kaikki seurakuntayhtymän leirikeskukset ovat melko moderneja. Niissä on sisävesat ja ne kuuluvat kunnalliseen vesi- ja viemäriverkostoon. Kiinteistöissä syntyvät jätevedet menevät viemäriverkostoon. Leirikeskusten saunoihin pumpataan vesi järvestä. Saunojen jätevesien poisto on hoidettu erilailla leirikeskuksesta riippuen. (Nikunen et al., 2018; Kankkunen, 2018.)

Leirikeskukset sijaitsevat Saimaan rannalla. Joutsenon Kesäranta on ainoa leirikeskus, joka sijaitsee pohjavesialueella. Seurakuntayhtymä ei ole tehnyt mittauksia pohjaveden tilasta alueella. (Kankkunen, 2018). Pääsääntöisesti leirikeskusten alueilta ei pääse jätevesiä luontoon ja vesistöjen tila on hyvä. Leirikeskuksissa on vain soutuveneitä (Nikunen et al., 2018). Päihde- ja kriminaalityöltä löytyy yksi isompi 12 henkilön vene, jossa on kemiallinen käymälä. Veneen WC:tä on kuitenkin tarkoitus käyttää vain hätätilanteissa, sillä pyritään siihen, että käydään retkikohteen ulkoilualueissa. (Tuomikoski, 2018.)

Leirikeskusten ympäristöohjelma liitetään osaksi seurakuntayhtymän yleistä ympäristöohjelmaa (12.2). Ympäristöohjelma täytyy vielä vahvistaa ja asettaa toiminnoille aikataulu. Alla on esitys leirikeskusten ympäristöohjelmaksi:

1. Rantasaunojen jätevesien purku päivitetään ympäristöviranomaisten kanssa ohjeiden mukaiseksi syyskuuhun 2019 mennessä.

2. Leirikeskuksiin voisi lisätä näkyvälle paikalle jätteiden lajitteluohjeet ja lisätä auihin keräysastioita eri jätteille, esim. sekajäte, biojäte ja kierrätyspullot.

Leirikeskukset kuuluvat kunnalliseen viemäriverkostoon, joten jätevesien käsittelyminen on itse rakennuksissa asianmukaista (12.3). Rantasaunojen jätevesien käsittelyssä on puutteita ja tarkoituksena on päivittää jätevesien purku ympäristöviranomaisten ohjeiden mukaisiksi syyskuuhun 2019 mennessä. (Kankkunen, 2018.)

Leirikeskusten alueilla ei ole luonnonsuojelukohteita tai luonnonmuistomerkkejä. Alueiden metsänhoidosta vastaa Etelä-Saimaan Metsänhoitoyhdistys. Leirikeskuksien mailla ei ole metsä- eikä luonnonsuojelulain perusteella suojeltavia kohteita (12.4). Alueilla ei ole tietävästi myöskään erityisiä luontoarvoja. (Nikunen et al., 2018; Korhonen, 2018.)

4.9.2 Leirikeskusten toiminnan lisäpisteet

Ympäristödiplomiin voi kerätä lisäpisteitä, jos leirikeskuksien alueilla on esimerkiksi luontopolkuja ja pesäpönttöjä tai vapaaehtoisia suojelukohteita. Leirikeskuksiin liittyvät mahdolliset lisäpisteet ja niiden toteutuminen Lappeenrannan seurakuntayhtymässä on esitetty taulukossa 21.

Taulukko 21. Kirkon ympäristödiplomi – Osan 12 lisäpisteet (Kirkkohallitus, 2012, 100; Nikunen et al., 2018; Hyvönen, 2018).

Osa	Sisältö
12 Leirikeskukset	
12.5 Pesäpöntöt ja luontopolut	Ylämaan kivi- ja luontopolku kulkee osittain seurakuntayhtymän mailla.
12.6 Vapaaehtoiset suojelukohteet	Leirikeskuksien alueilla ei ole vapaaehtoisia suojelukohteita.
12.7 Leirikeskusten ympäristöohjeet	Leirikeskuksissa ei ole ympäristöohjeita.
12.8 Muut toimenpiteet	Piiluvan leirikeskuksen rannasta on poistettu kaislikkoa parina viime kesänä joko viikatteella tai veneen perässä vedettävällä leikkurilla. Leirikeskuksissa on järjestetty myös muita ympäristönhoitotalkoita.

4.10 Seurakuntayhtymän metsät

Kirkon ympäristödiplomin luvussa 13 käsitellään metsiä. Lappeenrannan seurakuntayhtymällä on maa-alueita noin 1200 hehtaaria ja vesialueita noin 200 hehtaaria. Metsäpalstoja

on runsaasti pieniä ja vähän suurempia alueita, suurimpina Joutsenon Pappila 125 hehtaaria ja Humalamäki 85 hehtaaria (Virtanen, 2018a). Seurakuntayhtymän metsäasioista vastaa Etelä-Saimaan Metsänhoitoyhdistyksen metsäasiantuntija Urpo Korhonen.

4.10.1 Metsänhoidon minimikriteerit

Lappeenrannan seurakuntayhtymän metsänhoidossa täytetään ympäristödiplomin minimikriteerit. Taulukossa 22 on listattu minimikriteerit ja niiden sisällöstä on kerrottu taulukon alla.

Taulukko 22. Kirkon ympäristödiplomi – Osan 13 minimikriteerit (Kirkkohallitus, 2012, 105; Korhonen, 2018).

Osa	Toteutuminen
13 Metsät	
13.1 Metsälain ympäristönormien noudattaminen	OK
13.2 Luonnonsuojelulain noudattaminen	OK
13.3 Metsien sertifiointi	OK

Seurakuntayhtymä noudattaa metsälain ympäristönormeja (13.1). Seurakuntayhtymän metsiä hoidetaan metsänhoitoyhdistyksen laatiman voimassaolevan metsäsuunnitelman mukaisesti. Viimeisin metsäsuunnitelma valmistui viime vuonna ja se on voimassa 2018–2027. Vuosittain tehdään suunnitelma seuraavan vuoden hakkuista ja hoitotöistä, jotka perustuvat metsäsuunnitelman mukaisiin hakkuumahdollisuuksiin ja hoitotarpeisiin. Vuoden lopuksi tehdään yhteenveto hakkuista ja hoitotöistä. Lisäksi joka vuosi tehdään metsätalouden tarkastus metsäkeskuksen toimesta. (Korhonen, 2018).

Seurakuntayhtymän metsien hoidossa noudatetaan luonnonsuojelulakia (13.2). Mikäli seurakuntayhtymän metsissä havaitaan suojeltavia lajeja, kuten liito-oravia, kotkia tai kalasääskiä, niin niiden elinympäristöt ja mahdolliset pesäpuut huomioidaan metsien käsitelyssä. Lisäksi seurakuntayhtymän metsillä on metsänhoitoyhdistyksen jäsenyyden myötä käytössä PECF-sertifikaatti (13.3). (Korhonen, 2018.)

4.10.2 Metsänhoidon lisäpisteet

Metsänhoidosta voi diplomia varten kerätä paljon lisäpisteitä, mikäli metsiä hoidetaan ympäristöystävällisemmin kuin minimikriteerit vaativat. Taulukossa 23 on koottu lisäpisteiden otsikot ja esitetty, kuinka ne toteutuvat Lappeenrannan seurakuntayhtymässä.

Taulukko 23. Kirkon ympäristödiplomi – Osan 13 lisäpisteet (Kirkkohallitus, 2012, 105; Korhonen, 2018).

Osa	Sisältö
13 Metsät	
13.4 Osallistuva metsäsuunnittelu	Seurakuntayhtymässä ei ole harjoitettu osallistuvaa metsäsuunnittelua.
13.5 Vastuuhenkilöiden koulutus	Urpo Korhonen on suorittanut luonnonhoitotutkinnon ja saanut koulutusta tärkeiden elinympäristöjen tunnistamiseen.
13.6 Luonnonmuistomerkin tai luonnonsuojelualan perustaminen	Seurakuntayhtymän omistamalle Venäjänsaarelle Suur-Saimaalle on perustettu luonnonsuojelualue, jonka pinta-ala on noin 20 hehtaaria.
13.7 METSO-ohjelma	Seurakuntayhtymän omistama Värätsaaren metsäpalsta Suur-Saimaalla on myyty suojelutarkoitukseen Metsähallitukselle 2000-luvulla. Metsäpalsta sijaitsee saaren eteläpuolella ja on pinta-alaltaan noin 50 hehtaaria.
13.8 Perintömetsä	Seurakuntayhtymällä ei ole perintömetsiä.
13.9 Metsien ja soiden ennallistaminen	Seurakuntayhtymässä ei ole toteutettu metsien ja soiden ennallistamisprojekteja eikä sellaisia ole suunnitteilla.
13.10 Kesähakkuiden lopettaminen	Seurakuntayhtymä ei ole siirtänyt vapaaehtoisesti kesähakkuita talvelle lintujen pesinnän suojelemiseksi.
13.11 Uhanalaisten lajien inventointi	Uhanalaisten lajien inventointia ei ole tehty.
13.12 Erirakenteinen metsänhoito	Vuoden 2018 hakkuusuunnitelmassa on yksi hakkuukuvio, jossa yritetään käyttää jatkuvaa kasvatusta. Aiempina vuosina ei ole ollut sopivia kohteita tähän tarkoitukseen.
13.13 Muut toimenpiteet	Seurakuntayhtymän luottamushenkilöille tutustumiskäyntejä seurakuntayhtymän metsiin, petolintujen pesäpaikkojen säästäminen ja hakkuutahteiden keruu.

4.11 Seurakuntayhtymän toimintojen liikenne

Ympäristödiplomin luvussa 14 ja samalla viimeisessä luvussa käsitellään liikennettä. Seurakuntayhtymällä on paljon erilaisia koneita ja yhteisiä autoja, joiden hankinnoissa ja polttoaineen valinnassa voidaan huomioida ympäristönäkökohta.

4.11.1 Liikenteen minimikriteerit

Taulukossa 24 on esitetty diplomin minimivaatimukset liikenteen osalta. Nämä minimikriteerit eivät täyty täysin tällä hetkellä Lappeenrannan seurakuntayhtymässä.

Taulukko 24. Kirkon ympäristödiplomi – Osan 14 minimikriteerit (Kirkkohallitus, 2012, 112; Korpinen 2018a & 2018b; Nikunen et al., 2018; Virtanen, 2018b).

Osa	Toteutuminen
14 Liikenne	
14.1 Liikenneselvitys	OK
14.2 Ajoneuvojen energiankulutus ja huolto	EI
14.3 Ympäristöominaisuudet hankinnoissa	OK
14.4 Polttoaineen valinta	OK

Seurakuntayhtymälle tehtiin liikenneselvitys (14.1). Seurakuntayhtymällä on useita eri autoja, jotka ovat varaustilanteen mukaan koko yhtymän henkilöstön käytössä tarvittaviin työtehtäviin (Korpinen, 2018b). Autot käytetään vuosihuollossa. Kaikkien autojen polttoaineena käytetään dieseliä.

Seurakuntayhtymässä on periaatteena, että pääasiassa työtehtävät hoidetaan työpaikalla. Joissakin tapauksissa on mahdollisuus etätööhön, mutta se ei ole luonteeltaan toistuvaa. Seurakuntayhtymän työntekijöille aiheutuu vaihtelevasti työmatkoja henkilöstä riippuen. Työntekijöiden työmatkaliikenne on pääosin julkista liikennettä. Joihinkin kohteisiin mentäessä, esimerkiksi Ylämaalle, joudutaan käyttämään autokyytiä, mutta silloinkin pyritään suosimaan mahdollisuuksien mukaan useamman henkilön kimppakyytejä. (Korpinen, 2018a.)

Seurakuntien retkikohteet ja leiripaikkojen valinta on seurakuntien henkilöstön, kuten kirkkoherrojen ja diakonien, päätettävissä. Kun leirikeskuksissa järjestetään isompia tapahtumia tai leirejä, niin kuljetukset hoidetaan linja-autoilla. Koululaiset saattavat pyöräillä leirikeskukseen, mikäli he tulevat viettämään päivää leirikeskukseen suhteellisen läheltä. Mikäli kyseessä on rippileiri ja se on läheinen kohde, niin vanhemmat tuovat itse lapsensa paikalle. (Korpinen, 2018a.)

Pääasiassa kaikkiin seurakuntien järjestämiin tilaisuuksiin on mahdollista saapua julkisilla kulkuneuvoilla. Yksittäisissä erikoistapauksissa järjestetään kuitenkin bussikyydit, joilla pääsee seurakuntien tiloihin ja tilaisuuksiin. Seurakuntayhtymän tiloihin on esteetön kulku. Liikuntarajoitteiset pääsevät liikkumaan vaivatta seurakunnan tiloissa, niin kuin lakisääteisesti on määrättykin. (Korpinen, 2018a.)

Seurakuntayhtymän tilojen parkkialueet ovat siistejä ja turvallisia, tosin keskusta-alueella on pulaa parkkitilasta ja parkkipaikkojen riittävydestä. Seurakuntayhtymän tiloihin voi

tulla myös pyörällä. Toimipisteistä löytyy pyörätelineet sekä suihkut ja vaatteiden vaihtotilat. (Korpinen, 2018a.)

Seurakuntayhtymän autot käytetään vuosihuollossa (14.2). Huoltoapaikat riippuvat autosta, osa autoista on hankittu leasing-sopimuksella, jolloin huoltoapaikat määräytyvät sitä kautta. Yleensä autot käytetään merkkihuollossa. Huollot merkitään huoltokirjoihin. Yhdessä kiinteistötoimen autossa ja kahdessa hautustoimen autoissa on ajopäiväkirjat käytössä, mutta neljästä seurakuntayhtymän autosta puuttuvat ajopäiväkirjat. (Nikunen et al., 2018; Virtanen, 2018b.)

Seurakuntayhtymän autojen hankinta tapahtuu myös Lappeenrannan hankintakeskuksen kautta (14.3). Eli ympäristöominaisuudet ovat yhtenä valintakriteerinä, kuten luvussa 4.2 kerrotaan. Hautausmailla on koneita hoitopiireittäin eli useammalla hautausmaalla saateen käyttää myös samoja koneita. Näin säästytään ylimääräisiltä hankinnoilta, kun koneita kierrätetään hautausmaalta toiseen. Autoissa ja koneissa käytetään markkinoilla olevaa bensiniä ja dieseliä, eikä polttoainevalintaan voida suuremmin vaikuttaa. Kaikissa kaksitahtisissa koneissa käytetään pienkonebensiniä (14.4). (Nikunen et al., 2018.)

4.11.2 Liikenteen lisäpisteet

Liikenneosioistakin voi ansaita lisäpisteitä, mikäli toiminta on järjestetty kattavammin kuin minimikriteerit vaativat. Taulukossa 25 on listattu lisäpisteet ja niiden sisältö Lappeenrannan seurakuntayhtymässä.

Taulukko 25. Kirkon ympäristödiplomi – Osa 14 lisäpisteet (Kirkkohallitus, 2012, 112; Korpinen, 2018a & 2018b).

Osa	Sisältö
14 Liikenne	
14.5 Taloudellisen ajotavan koulutus	Seurakuntayhtymän työntekijät eivät ole käyneet taloudellisen ajotavan koulutusta.
14.6 Kimppakyydit ja yhteiskuljetukset	Seurakuntayhtymässä pyritään suosimaan yhteiskuljetuksia ja kimppakyytejä kauempana järjestettäviin tapahtumiin. Seurakuntayhtymän matkustussäännössä ohjeistetaan, että työmatkoilla omaa autoa käytettäessä on matkustettava yhdessä toisten kanssa, mikäli se on mahdollista.
14.7 Kävelyn, pyöräilyn ja julkisen liikenteen edistäminen	Työntekijöitä kannustetaan liikkumaan töihin pyörällä. Seurakuntayhtymän toimipisteissä on pyörätelineet sekä suihku- ja vaatteidenvaihtotilat.
14.8 Toimintojen logistiikan kehittäminen	Seurakuntayhtymässä on melko uusia ja hyväkuntoisia autoja. Yksi pakettiauto on kaikkien yhtymän työntekijöiden käytettävissä.
14.9 Vähäpäästöiset kulkuneuvot	Seurakuntayhtymällä ei ole sähkö- tai hybridi-autoja.
14.10 Muut toimenpiteet	Useimmilla seurakuntayhtymän parkkialueilla on lämmitystolpat. Skype-neuvottelumahdollisuus on myös yleisesti käytössä, jolloin säästetään liikkumisen tarvetta.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Lappeenrannan seurakuntayhtymässä ei toteuteta tällä hetkellä kaikkien toimintojen osalta kirkon ympäristödiplomin asettamia minimikriteereitä. Taulukossa 26 on havainnollistettu minimikriteereiden toteutuminen eri osa-alueilla. Nämä osa-alueet on käsitelty tarkemmin aiemmissa kappaleissa. Vihreä väri kuvaa, että minimikriteerit täyttyvät ja punainen sitä, että minimikriteerit eivät tällä hetkellä täyty.

Taulukko 26. Eri osa-alueiden minimikriteereiden toteutuminen

Osa-alue	Ympäristödiplomin minimikriteereiden toteutuminen
3 Ympäristödiplomin hakuprosessi ja järjestelmän laadinta	
4 Toiminta ja talous	
5 Ympäristökasvatus	
6 Jätehuolto	
7 Siivous	
8 Energia ja rakentaminen	
9 Ruoka ja keittiöt	
10 Toimistot	
11 Hautausmaat ja viheralueet	
12 Leiri- ja kurssikeskukset	
13 Metsät	
14 Liikenne	

Ympäristödiplomin osa-alueista metsät, ruoka ja keittiöt, siivous sekä toiminta ja talous täyttävät tälläkin hetkellä ympäristödiplomin minimikriteerit. Muissa osa-alueissa on puutteita ja ne on täytettävä ennen kuin ympäristödiplomia voidaan hakea. Suurimmat puutteet liittyvät jätehuoltoon, energiaan ja rakentamiseen sekä hautausmaiden hoitoon. Seurakuntayhtymässä pitää laatia jätehuoltosuunnitelma, valita vaarallisten jätteiden vastuhenkilö sekä seurata kaatopaikkajätteen määrää. Seurakuntayhtymän täytyy valita myös energia-vastaava, liittyä energiatehokkuussopimukseen sekä laatia energiakatselmus kiinteistöistään. Hautausmaiden hoidossa käytetyt kasvinsuojeluaineet pitää päivittää sallittuihin aineisiin sekä lisätä käyttöturvallisuustiedotteet säilytyspaikkoihin. Hautausmailla pitää tulevaisuudessa tarjota perinteisen kesäkukkahoidon lisäksi perennahoitoa ja täysin kukkapesä-töntä nurmihoidtoa.

6 YHEENVETO

Huoli ympäristön tilasta on kasvanut koko ajan ja useat yrityksetkin ovat ottaneet ympäristöjohtamisen osaksi toimintaansa. Monet yritykset pyrkivät huomioimaan toimintansa ympäristövaikutukset ja minimoimaan niiden haitallisuutta. Kuluttajien tietoisuus on lisääntynyt ja he arvostavat nykypäivänä ympäristöasioiden huomioonottamista. Erilaiset ympäristöjärjestelmät ja sertifikaatit parantavat yritysten kilpailukykyä ja lisäävät kuluttajien kiinnostusta yritystä kohtaan.

Työn tarkoituksena oli tutustua kirkon ympäristödiplomiin ja laatia Lappeenrannan seurakuntayhtymälle suunnitelma ympäristödiplomin käyttöönottoa varten. Toimintojen kartoittaminen ja vaadittavien toimenpiteiden selvittäminen oli yksiselitteistä Kirkon ympäristödiplomin käsikirjan (2012) avulla. Seurakuntayhtymän toiminnot kartoitettiin haastatteleamalla eri toimintojen ympäristövastaavia sekä vierailamalla muutamissa seurakuntayhtymän toimipisteissä. Lisäksi ympäristötyöryhmän kanssa pidettiin muutama kokous, jossa käsiteltiin yhteisesti asioita ja seurattiin työn edistymistä.

Tämän työn ansiosta Lappeenrannan seurakuntayhtymällä on selkeä käsitys, mitä toimenpiteitä on tehtävä ympäristödiplomin saamiseksi. Vaadittavat 100 lisäpistettä täyttyvät, mutta seurakuntayhtymän on kehitettävä toimintaansa minimikriteereiden osalta. Seurakuntayhtymän pitää aikatauluttaa toimenpiteet puutteiden täyttämiseksi. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää etenkin johdon sitoutumista, mutta myös työntekijöiden kiinnostusta ympäristöasioita kohtaan. Mikäli seurakuntayhtymä haluaa saada ympäristödiplomin vuoden 2018 loppuun mennessä, on toimiin ryhdyttävä pikimmiten, sillä osa toimenpiteistä vie runsaasti aikaa.

LÄHTEET

Eklund Juha. 2018. Kirkkoherra, Sammonlahden seurakunta. Lappeenranta. Henkilöhaastattelu 15.5.2018.

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2018. Vastuullisuus. [Elinkeinoelämän keskusliiton kotisivut]. [viitattu 22.3.2018]. Saatavilla: <https://ek.fi/mita-teemme/energia-liikenne-ja-ymparisto/vastuullisuus/>

Etelä-Karjalan Hankintapalvelut. 2016. Etelä-Karjalan maakunnallinen hankintaohje. [verkkajulkaisu]. [Viitattu 23.5.2018]. Saatavissa: <http://www.lappeenranta.fi/loader.aspx?id=b232f18f-fc64-4857-ae4c-878c6bb11cd5>

Etelä-Karjalan jätelautakunta. 2014. Etelä-Karjalan jätehuoltomääräykset 1.1.2015 alkaen. [verkkajulkaisu]. [Viitattu 12.6.2018]. Saatavissa: <http://www.ekjh.fi/Muut%20dokumentit/jh-maaraykset2015.pdf>

European Commission. 2017. EMAS User's Guide, Official Journal of the European Union. [verkkajulkaisu]. [Viitattu 17.5.2018]. Saatavilla: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017D2285&from=EN>

Fabritius Eija. 2018. Viestintäpäällikkö. Yksityinen sähköpostiviesti. Vastaanottaja: Miina Lapila. Lähetetty 7.5.2018 klo 10.01.

Heikkinen Tea. 2018. Kiinteistösihteeri, Lappeenrannan seurakuntayhtymä. Lappeenranta. Henkilöhaastattelu 4.6.2018.

Hyvönen Kirsi. 2018. Leirikeskusten emäntä, Lappeenrannan seurakuntayhtymä. Lappeenranta. Henkilöhaastattelu 29.5.2018.

Hyvönen Kirsi, Veikkanen Piia & Virtanen Kari. 2018. Ympäristötyöryhmän jäsenet. Lappeenranta. Ympäristötyöryhmän palaveri 7.6.2018.

Kankkunen Teijo. 2018. Kiinteistöpäällikkö, Lappeenrannan seurakuntayhtymä. Yksityinen sähköpostiviesti. Vastaanottaja: Miina Lapila. Lähetetty 18.5.2018 klo 13.02.

Kasanen Eero, Lukka Kari & Siitonen Arto. 1991. Konstruktiivinen tutkimusote liiketaloustieteessä. Liiketaloudellinen aikakauskirja. No. 3. s. 301-329.

Kirkkohallitus. 2012. Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2012. 1.painos. Helsinki. 134 s. ISBN 971-951-789-370-1.

Korhonen Urpo. 2018. Metsäasiantuntija, Etelä-Saimaan metsänhoitoyhdistys. Yksityinen sähköpostiviesti. Vastaanottaja: Miina Lapila. Lähetetty 9.5.2018 klo 12.50.

Korpinen Jussi. 2018a. Henkilöstöpäällikkö, Lappeenrannan seurakuntayhtymä. Lappeenranta. Henkilöhaastattelu 23.5.2018.

Korpinen Jussi. 2018b. Lappeenrannan seurakuntayhtymän matkustussääntö. 6 s.

Kytölä Anja. 2018. Nuorisotyönohjaaja, Sammonlahden seurakunta. Yksityinen sähköpostiviesti. Vastaanottaja: Miina Lapila. Lähetetty 18.5.2018 klo 14.29.

Lappeenrannan seurakunnat. Lappeenrannan seurakuntayhtymä. [verkkosivut]. [Viitattu 7.5.2018]. Saatavilla: <http://www.lappeenrannanseurakunnat.fi/seurakunnat>

Metropolia. 2017. Metropolia sai merkittävän laatuleiman. [verkkosivut]. [Viitattu 4.7.2018]. Saatavilla:
https://www.metropolia.fi/ajankohtaista/uutiset/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=5792&cHash=74e7a0262c560dcd8c33fa53c9e5ef0e

Nikunen Mikko. 2018. Hautausmaan työntekijä, Lappeenrannan seurakuntayhtymä. Yksityinen sähköpostiviesti. Vastaanottaja: Miina Lapila. Lähetetty 12.6.2018 klo 14.25.

Nikunen Mikko, Laine Päivi & Serjomaa Jouni. 2018. Hautausmaiden työntekijät, Lappeenrannan seurakuntayhtymä. Lappeenranta. Ryhmähaastattelu 16.5.2018.

Sakasti. Seurakuntatyö. Ilmastolaskuri. [verkkosivut]. [Viitattu 8.5.2018] Saatavilla:
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp3?open&cid=Content51742D>

SFS-EN ISO 14001. 2015. Ympäristöjärjestelmät. Vaatimukset ja niiden soveltamisohjeita. SFS. 3.painos. Helsinki: SFS. 84 s.

SFS ry. 2015. Ympäristöjohtaminen. [SFS ry:n verkkosivut]. [Viitattu 22.3.2018]. Saatavilla:
https://www.sfs.fi/julkaisut_ja_palvelut/tuotteet_valokeilassa/iso_14000_ymparistojohtaminen

Suomen ympäristökeskus. 2018. EMAS-järjestelmä ja sen toteuttaminen. [verkkosivu]. [Viitattu 17.5.2018]. Saatavilla: http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kulutus_ja_tuotanto/Ymparistojarjestelmat_ja_johtaminen/EMASin_toteuttaminen

Taipale Leena. 2018. Tietohallintosuunnittelija, Lappeenrannan seurakuntayhtymä. Lappeenranta. Henkilöhaastattelu 4.6.2018.

Toivanen Laura. 2018. Varhaiskasvatuksen ohjaaja, Lappeenrannan seurakuntayhtymä. Yksityinen sähköpostiviesti. Vastaanottaja: Miina Lapila. Lähetetty 25.5.2018 klo 10.02.

Tuomikoski Ari. 2018. Diakoni, Lappeenrannan seurakuntayhtymä. Henkilöhaastattelu 7.6.2018.

Veikkanen Piia. 2018. Seurakuntakeskusten emäntä, Lappeenrannan seurakuntayhtymä. Lappeenranta. Henkilöhaastattelu 11.5.2018.

Virtanen Kari. 2017. Lappeenrannan seurakuntayhtymä. Toiminta- ja talousarvio vuodelle 2018. 59 s.

Virtanen Kari. 2018a. Talousjohtaja, Lappeenrannan seurakuntayhtymä. Yksityinen sähköpostiviesti. Vastaanottaja: Miina Lapila. Lähetetty 14.5.2018 klo 14.38.

Virtanen Kari. 2018b. Talousjohtaja, Lappeenrannan seurakuntayhtymä. Yksityinen sähköpostiviesti. Vastaanottaja: Miina Lapila. Lähetetty 23.5.2018 klo 11:37.